

Kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Syksy 2025

Merja Tanninen

Koulutus	Sosionomi (AMK)
Tekijä	Merja Tanninen
Työn nimi	Kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa
Ohjaaja	Liisa Harakkamäki

Vuosi 2025

Kouluakäymättömyys ja ongelmalliset koulupoissaolot koskettavat Suomessa tuhansia lapsia ja nuoria sekä heidän lähipiiriään. Monisyisten ongelmien pitkittyessä ja kasautuessa tilanteisiin haetaan ratkaisuja aina lastensuojelun sijaishuollosta asti. Sijaishuolto ei kuitenkaan automaattisesti takaa koulunkäynnin jatkumista tai kouluun kiinnittymistä. Tämän tutkimuspainotteisen opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työntekijät tukevat sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä, miten he tukemisen kokevat ja mitä kehittämistarpeita he nimeävät. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada työn tilaajalle tietoa työryhmien käytännön toimintatavoista, lisätä keskustelua kouluun kiinnittymisen tukemisen keinoista sekä niiden erityispiirteistä nuorisokodeissa. Tutkimuksen toivottiin konkretisoivan koulunkäynnin tukemisen merkitystä kyseisissä nuorisokodeissa. Keskeisiksi käsitteiksi tässä opinnäytetyössä valikoitui muun muassa kouluun kiinnittyminen, lastensuojelun sijaishuolto, koulukuntoisuus, toimijuuden tukeminen ja suhdeperustainen työ.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena syksyllä 2025. Yksityisen lastensuojelun sijaishuoltopalveluita tuottavan yrityksen työyhteisölle järjestettiin kaksi eri teemahaastattelua, joissa käytettiin oppimiskahvilamenetelmää. Haastatteluiden lisäksi kaksi vastaajaa toimitti teemahaastattelurungon pohjalta kirjoitetut vastaukset kirjallisesti. Tutkimukseen osallistui yhteensä 14 työntekijää. Aineiston analysointi toteutettiin teemaattisena analyysinä.

Aineiston keskeisiksi teemoiksi havaittiin koulunkäynnin valmiudet, kouluun kiinnittymisen tukemisen keinot, työntekijöiden kokemukset ja yhteistyö sekä koulukuntoisuus, toimijuus, vuorovaikutus ja yksilöllisyys. Aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella näiden sijaishuoltoyksiköiden työntekijät kokevat kouluun kiinnittymisen kannalta merkitykselliseksi lasten ja nuorten valmiudet käydä koulua. Turvallinen, toimiva arki, psyykinen ja fyysinen terveys sekä merkityksellisyyden kokemukset lisäävät osallistujien mukaan toimijuutta ja koulukuntoisuutta. Tukemisen keinoja ovat aktiivinen vuorovaikutus, suhdeperustainen työ ja toimijuuden tukeminen. Yhteistyö koulun ja muiden toimijoiden kanssa koetaan tärkeäksi ja erityisesti nuorisokodin tiloissa toimiva yläkoululuokka todetaan tarkoituksenmukaiseksi, niin nuorten kouluun kiinnittymisen kuin yhteistyönkin näkökulmista. Työntekijöiden kokemukset tukemisesta vaihtelevat onnistumisen, turhautumisen ja epäonnistumisen tunteiden välillä. Kehittämisehdotuksiksi aineistossa nimetään byrokratian vähentäminen joustavien ratkaisujen järjestämiseksi, jotta koulunkäynnin valmiudet pääsevät rakentumaan ja kouluun kiinnittyminen mahdollistuu.

Avainsanat kouluun kiinnittyminen, lastensuojelun sijaishuolto, koulukuntoisuus, toimijuuden tukeminen, suhdeperustainen työ

Sivut 33 sivua ja liitteitä 7 sivua

DP Degree Programme in Social Services
Author Merja Tanninen
Subject School supporting attachment in foster care
Supervisor Liisa Harakkamäki

Year 2025

School non-attendance and problematic absences affect thousands of children and young people and their families in Finland. Accumulation of prolonged and multifaceted problems can even lead to child welfare intervention. However foster care does not automatically guarantee continued school attendance or school engagement. The purpose of this study was to investigate how employees of two private youth homes support the school engagement, how they experience the support, and what development needs they identify. The purpose of the study was to provide the client with information about the practical working methods of the working groups, to increase discussion about the means of supporting school engagement, and their special features in youth homes. The study was hoped to concretize the importance of supporting school attendance in the youth homes. The key concepts selected in this thesis include school attachment, child welfare foster care, school readiness, supporting agency and relationship-based work.

The thesis was carried out as qualitative study in the autumn of 2025. Two different theme interviews were organized for the work communities of a private child welfare company providing foster care services, using the learning café method. In addition to the interviews, two respondents submitted written answers based on the theme interview framework. A total of 14 employees participated in the study. The data of were analysed by thematising. The key themes emerging from the data were prerequisites for school attendance, means of supporting school attachment, employees' experiences and cooperation, and school readiness, agency, interaction and individuality.

Based on the observations made from the data, the employees of these foster care units find the readiness of children and young people to attend school to be significant in terms of school engagement. According to the participants, a safe, functional everyday life, mental and physical health, and perceived meaning-fulness increase agency and school readiness. The means of supporting employees include active interaction, relationship-based work, and supporting agency. Cooperation with the school and other actors is important, and especially the middle school class operating in the youth home premises is deemed appropriate, in terms of both youth school engagement and cooperation. The employees' experiences of support vary between feelings of success, frustration, and failure. A development proposal in the data suggests reducing bureaucracy to enable flexible solutions which would enhance school readiness and make school engagement possible.

Keywords school engagement, child welfare foster care, school readiness, supporting agency, relationship-based work

Pages 33 pages and appendices 7 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tietoperusta ja aiemmat tutkimukset	2
2.1	Koulupoissaolot ja kouluakäymättömyys ilmiönä.....	3
2.2	Koulukuntoisuus ja kouluun kiinnittyminen	4
2.3	Lastensuojelu lain ja tilastojen valossa.....	6
2.4	Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö kouluun kiinnittymisen tukemisessa	7
2.5	Sosiaalipedagoginen työote sijaishuollossa	8
2.5.1	Dialoginen kohtaaminen	9
2.5.2	Toimijuuden ja osallisuuden tukeminen	9
2.5.3	Toiminnallisuuden ja luovuuden mahdollisuudet työmenetelminä	10
2.6	Aiemmat tutkimukset koulunkäynnin tukemisesta sijaishuollossa.....	11
3	Opinnäytetyön toteutus laadullisena tutkimuksena.....	12
3.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	13
3.2	Tutkimusmenetelmät	13
3.2.1	Aineiston hankinta työntekijöiden teemahaastatteluina	14
3.2.2	Aineiston analyysi temaattisena analyysinä.....	16
3.3	Opinnäytetyön eettisyys ja kestävyys.....	19
4	Tutkimuksen tulokset	20
4.1	Valmiudet käydä koulua	20
4.2	Kouluun kiinnittymisen tukemisen keinot.....	22
4.3	Työntekijöiden kokemukset tukemisesta	24
4.4	Yhteistyöllä on merkitystä.....	25
4.5	Kehittämiskohteita ja näkemyksiä nykytilasta.....	26
5	Johtopäätökset	27
6	Pohdinta.....	30
	Lähteet.....	33

Kuvat

Kuva 1. Esimerkki aineiston temaattisesta analyysistä	17

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston luokittelu ylä- ja alateemoihin	18

Liitteet

Liite 1.	Aineistohallintasuunnitelma
Liite 2.	Tietosuojailmoitus
Liite 3.	Haastattelututkimustiedote
Liite 4.	Teemahaastattelurunko

1 Johdanto

Kouluun meneminen ja koulussa oleminen on vaikeaa yhä useammalle lapselle ja nuorelle. Monet alakouluikäisetkin lapset tuntevat koulunkäynnistä stressiä ja uupumusta, mikä näkyy usein lisääntyvinä poissaoloina. Mielekkäiden asioiden puuttuminen elämästä ja riittämättömyyden tunne koskettavat yllättävän montaa koululaista jo ennen yläkouluun siirtymistä tai pian sen jälkeen. (Palmu ym., 2020, s. 8) Koulunkäynnin ongelmien ja kouluakäymättömyyden taustalla on paljon eri syitä, mutta useimmilla koulunkäynnin ongelmista kärsivillä oppilailla on neuroepätyypillisyyttä ja oppimisen vaikeuksia, joihin he eivät ole saaneet tarvitsemaansa tukea. Kouluun kiinnittyminen ja kouluun kiinnittymisen tukeminen ovat ajankohtaisia aiheita, koska lasten ja nuorten koulupoissaolot sekä kouluakäymättömyys ovat arvioiden mukaan kasvussa. Tarkkoja lukuja kouluakäymättömistä lapsista ja nuorista ei ole tilastoitu. Arviot kouluakäymättömien määrästä ovat yli viiden vuoden takaa, jolloin kouluakäymättömiä oppilaita arveltiin olevan ainakin noin 2–3 % yläkouluikäisistä nuorista, mikä vastaa noin 4000 oppilasta. (Määttä ym., 2020, ss. 32–33) Huolestuttavaa on, että lasten ja nuorten määrä on kasvanut myös psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. On hyvin yleistä, että mielenterveyden ja koulunkäynnin haasteita on samanaikaisesti. (Palmu ym., 2020, s. 9)

Vuoden 2024 lopussa Suomessa oli kodin ulkopuolelle sijoitettuna 1,6 % kaikista lapsista, yhteensä 17100 lasta. Kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lasketaan huostassa olevat, kiireellisesti sijoitetut, avohuollon tukitoimena sijoitetut sekä jälkihuollon sijoittamat lapset. (Forsell & Inget-Leinonen, 2025) Lähes kaikissa Suomen kunnissa asuu kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria, joista osa käy koulua kunnan koulussa, osa lastensuojelulaitoksista järjestävät itse opetusta ja osa kunnista on palkannut opetushenkilöstöä suoraan laitokseen (Heino & Oranen, 2013, s. 219). Pohjoismaalaisen tutkimuksen mukaan teini-iässä kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten koulunkäynti on usein ongelmallista, ja heidän koulutustasonsa jää alhaiseksi. Teini-iässä kodin ulkopuolelle sijoitetuista vain alle puolet saa suoritettua toisen asteen tutkinnon. Sijaishuollossa olleilla on merkittävä riski jäädä kokonaan opiskelun ja työelämän ulkopuolelle. (Berlin ym., 2020)

Tämän opinnäytetyön aiheeksi valikoitui kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa sen ajankohtaisuuden ja yhteiskunnallisen merkityksellisyyden vuoksi. Opinnäytetyöntekijän omakohtainen pitkä kokemus nuorisokodeissa työskentelystä on osoittanut, että kodin ulkopuolelle sijoitettaessa lapsilla ja nuorilla on usein koulunkäynnin

ongelmia, mutta tukitoimista huolimatta koulunkäynti ei aina ala sujumaan toivotusti myöskään sijaishuolto paikassa. Tutkimuksen idea nousi nimenomaan käytännön tarpeesta selvittää, mitä toimivia käytäntöjä koulunkäynnin tukemisessa nuorisokodeissa jo hyödynnetään, ja miten kouluun kiinnittymisen tukemien koetaan työntekijän näkökulmasta.

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työntekijät tukevat sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä sekä miten he tukemisen kokevat ja mitä kehittämistarpeita he nimeävät. Tutkimuksen tavoitteena on saada työn tilaajalle tietoa työryhmien käytännön toimintatavoista sekä lisätä keskustelua kouluun kiinnittymisen tukemisen keinoista ja sen erityispiirteistä nuorisokodeissa. Tavoitteena on myös konkretisoida koulunkäynnin tukemisen merkitystä näissä kyseisissä nuorisokodeissa ja nostaa esille toiminnan kehittämistarpeita.

Työn tilaajana toimi yksityinen lastensuojelupalveluita tarjoava yritys, jonka kahdessa nuorisokodissa kouluakäymättömyys on yksi arjen isoimmista haasteista. Nämä nuorisokodit ovat suuntautuneet tukemaan erityisesti koulunkäynnin ja psyykkisten ongelmien kanssa kamppailevia lapsia ja nuoria. Toisen nuorisokodin tiloissa toimii myös kunnallinen erityisopetuksen yläkoululuokka, jossa osa nuorisokodin nuorista suorittaa peruskoulua.

Opinnäytetyön tietoperusta käsittelee aihepiiriin liittyviä käsitteitä kouluakäymättömyydestä, kouluun kiinnittymisestä, lastensuojelusta ja lasten oikeuksiin liittyvästä lainsäädännöstä. Tietoperustassa pureudutaan myös kouluun kiinnittymisen tukemisen keinoihin sosiaalipedagogiikan näkökulmasta ja monialaiseen yhteistyöhön.

2 Tietoperusta ja aiemmat tutkimukset

Kouluun kiinnittymiseen, koulupoissaoloihin ja niiden seurannaisvaikutuksiin on havahduttu viime vuosina aiempaa enemmän, mikä näkyy myös tutkimuksessa ja kirjallisuudessa. Tässä luvussa syvennytäänkin koulupoissaolojen syihin, seurauksiin ja tukemisen keinoihin tutkitun tiedon valossa. Vaikka kouluun kiinnittymistä ja sen tukemista käsitellään tässä yleisesti, perehdytään myös siihen, mitä erityistä koulunkäynnin tukemisessa on, kun koulua käydään lastensuojelun sijaishuollosta käsin.

2.1 Koulupoissaolot ja kouluakäymättömyys ilmiönä

Lähtökohtainen oletus on, että oppivelvollisuusikäiset lapset käyvät säännöllisesti koulua. Liian usein tämä oletus saa ympärillä olevat aikuiset pitämään koulunkäyntiä itsestään selvänä, eivätkä oppilaat välttämättä saa päivittäisestä kouluun menemisen sujumisesta kannustavaa palautetta tai heille ei tarjota riittävää tukea. Varhaiset merkit poissaolojen riskistä näkyvät muun muassa tunneille menemisen vaikeutena koepäivinä tai päivinä, jolloin pitäisi esiintyä luokan edessä. Yleistyneet päänsärky- tai vatsaoireet, ahdistus ja kasvaneet käynnit esimerkiksi terveydenhoitajalla, opinto-ohjaajalla tai kouluvalmentajalla kertovat toimenpiteiden tarpeellisuudesta. Vakavampia merkkejä koulunkäynnin ongelmista ovat haluttomuus lähteä kouluun, myöhästymiset ja luvattomiksi merkatut poissaolot. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 94)

Koulunkäynnin vaikeuksiin liittyvässä käsitteistössä ja poissaolojen määrittelyssä on paljon hajontaa, koska aihepiirin käsitteet eivät ole suomen kielessä vielä vakiintuneet. Useissa käsitteissä esiintyy myös paljon päällekkäisyyksiä. Erilaisten koulupoissaolotyyppien tunnistamisessa on eroavaisuuksia, kuten myös poissaoloihin puuttumisessa ja eri tuen muodoissa. Esimerkiksi kouluakäymättömyys terminä luo käsityksen, että oppilas ei kävisi koulua ollenkaan, mutta käytännössä kouluakäymättömiksi kutsutaan myös heitä, joilla koulunkäynti on epäsäännöllistä. Monessa yhteydessä onkin alettu käyttää termejä ongelmalliset, pitkittyneet tai huolta herättävät poissaolot. Sitouttavan kouluyhteistyön arviointiraportissa termien jäsentämiseksi ehdotetaan käsitteitä epäsäännöllinen koulunkäynti ja ongelmalliset poissaolot. (Markkanen & Pusa, 2023, s. 25) Epäsäännöllisen koulunkäynnin ensimerkit voi havaita muun muassa kouluun tulemisen vaikeudesta, myöhästymisistä, läsnäolon ongelmista tai säännöllisesti tietyiltä tunneilta poistajättäytymisestä. Ongelmallisista poissaoloista puhuttaessa poissaoloja, olivatpa ne sitten luvallisia tai luvattomia, on kertynyt jo niin runsaasti, että oppilaan oppiminen ja hyvinvointi vaarantuvat. (Sergejeff, 2023, s. 11)

Koulupoissaolojen taustalla on usein hyvin erilaisia syitä, jotka ovat jaettuna tässä neljään alaryhmään. Näitä ovat koulusta kieltäytyminen, pinnaaminen tai lintsaus, koulusta vetäytyminen ja vieraantuminen sekä kouluyhteisön syrjäyttäminen. Koulusta kieltäytyvät oppilaat kokevat emotionaalista ahdistusta sekä fyysisiä oireita jo pelkästään kouluun menon ajatuksesta. Pinnaavalla tai lintsaavalla oppilaalla on usein käytösoireita, ja hän viettää aikaa usein kodin ja koulun ulkopuolella kaveriporukassa. Koulusta vetäytyvällä syyt poissaoloihin löytyvät usein perheen sisältä. Kotona olevalla vanhemmalla voi olla esimerkiksi sellaisia päihde- tai mielenterveyden ongelmia, ettei lapsi tai nuori uskalla jättää

vanhempaa yksin kotiin. Kouluympäristön syrjäyttämät oppilaat eivät puolestaan tule kouluun, koska aggressiivisen tai arvaamattoman käytöksen vuoksi heidän tulee opiskella koulun aloitteesta kotona. (Palmu ym., 2020, s. 9)

Kouluakäymättömyyden syyt voidaan jakaa myös yksilö- ja ympäristötekijöihin. Ympäristötekijöitä ovat yhteisö ja yhteiskunta, koulu, perhe ja vanhemmat. Yhteisö- ja yhteiskuntatekijöihin sisältyy muun muassa koulutusjärjestelmä, saatavilla olevat palvelut ja resurssit koulussa sekä asuinalue ja nuorisokulttuuri. Koulutekijöihin kuuluvat yleinen ilmapiiri koulussa, opettajan ja oppilaan väliset suhteet, opetukseen liittyvät asiat ja luokalle jääminen. Perhe- ja vanhemmuustekijöitä ovat sosioekonominen tausta, vanhemman antama tuki, perheen ongelmat, vanhemmuustyyli ja perheen koko. Yksilötekijöitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluminen, maahanmuuttaja- tai etninen tausta, päihteiden käyttö, erilaiset terveydelliset haasteet, unen puute, persoonallisuuden piirteet, käytöshäiriöt, kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt, motivaatio, sosiaalinen media ja pelaaminen. (Virtanen & Pelkonen, 2023, ss. 124–125) Poissaolon syystä riippumatta koulusta poissa ollessaan oppilas jää paitsi opetuksesta poissaolon ajalta, mutta samalla hän jää paitsi myös luokkayhteisön vuorovaikutuksesta. Poissaolojen syillä on taipumus kasaantua, ja niitä voikin ilmetä usein samanaikaisesti, jolloin myös ongelmallisten poissaolojen riski kasvaa. (Markkanen & Pusa, 2023, s. 20)

Suuri poissaolojen lukumäärä ja siitä johtuva koulun keskeyttäminen lisäävästi työttömyyden, syrjäytymisen, sekä psyykkisen ja fyysisen sairastumisen riskiä myöhemmin aikuisena. Perinteisesti poissaoloista ajatellaan, että poissaolot ovat pinnaamista eikä oppilas halua käydä koulua. Todellisuudessa suurin osa kouluakäymättömistä oppilaista haluaisivat mennä kouluun, mutta jostain syystä eivät uskalla tai kykene, ja siksi tilanteen muuttaminen on vaikeaa. (Friberg ym., 2015/2020, ss. 19–20) Koulunkäynnistä kieltäytyminen on välttämiskäyttäytymistä, jota oppilas saattaa pitää toimivana selviytymiskeinona. Muutokseen tarvitaan käyttäytymistä aiheuttavien syiden poistuminen tai sitten oppilaalle tarjotaan paremmin toimivia keinoja. (Palmu ym., 2020, s. 17)

2.2 Koulukuntoisuus ja kouluun kiinnittyminen

Lapset ja nuoret viettävät suuren osan arkipäivistään koulussa, joten sillä on monelta osin tärkeä rooli oppimisen ja sosiaalisen elämän kehitysympäristönä. Koulussa harjoitellaan yhteisön jäsenenä toimimista, jonka kautta lapsen ja nuoren sosiaalinen identiteetti sekä

suhtautuminen ja osallistuminen yhteiskuntaan kehittyi. (Markkanen & Pusa, 2023, s. 28) Oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys, sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Oppivelvollisuudella tavoitellaan koulutus- ja osaamistason nostoa, oppimiserojen kaventumista ja koulutuksellisen yhdenvertaisuuden lisäämistä, kuten myös tasa-arvoa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 1 §)

Kouluun kiinnittymisessä ja koulunkäynnin onnistumisessa isossa roolissa on oppilaan koulukuntoisuus. Koulukuntoisuuden käsitettä käytetään laajasti, vaikka vakiintunutta määritelmää siitä ei olekaan, ei koulumaailmassa, eikä lääketieteessä. Koulukuntoisuuteen liittyvät myös termit koulunkäyntikyky ja opiskelukyky, joista ensimmäisellä kuvataan kykyä mennä kouluun ja osallistua opetukseen. Opiskelukyky puolestaan kuvaa tiedon omaksumista. Opiskelukykyyn vaikuttavat terveys, voimavarat, taidot opiskella, oppimisympäristö ja näiden keskinäinen vuorovaikutus. Yleinen toimintakyky, oppilaan tuki ja huolenpito, koulunkäynnin motivaatio, sosiaaliset taidot sekä tunne- ja käyttäytymisen säätelyn taidot ovat oleellista koulukuntoisuudessa. Koulukuntoisuuden määritelmänä voitaisiin pitää oppilaan opiskelu- ja toimintakykyä suhteessa odotuksiin, tarjolla oleviin tukitoimiin ja koulunkäyntiympäristöön. Kyse on toiminnallisesta kokonaisuudesta, jossa eri tekijöillä ja niiden tasapainolla on merkitystä. Koulukuntoisuuteen vaikuttavasti muun muassa kiusaaminen ja oppilaan ADHD, johon ei ole riittäviä tukitoimia. (Puustjärvi, 2017, ss. 40–43)

Usein arkikielessä puhumme oppilaiden kouluun sitoutumisesta. Sitoutuminen terminä on kuitenkin tässä yhteydessä ongelmallinen. Sitoutunutkin oppilas voi voida huonosti, joten kuvaavampi termi on käyttää kouluun kiinnittymistä. Kiinnittymiseen jo pelkästään sanana liittyy vahva turvallisuuden kokemus ja yhteys toisiin ihmisiin. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 18) Kouluun kiinnittyminen on yleiskäsite, joka sisältää toiminnallisen-, kognitiivisen- ja tunneperäisen kiinnittymisen tasot. Näistä kolmesta kiinnittymisen tasosta toiminnallinen kiinnittyminen on oppilaan näkyvää toimintaa, jossa korostuvat sääntöjen noudattaminen, pyydettyjen tehtävien tekeminen ja koulutarvikkeista huolehtiminen. Kognitiivisesti kiinnittynyt oppilas taas pitää koulutusta tärkeänä ja ponnistelee saavuttaakseen tavoitteensa. Tunneperäisessä kiinnittymisessä on puolestaan kyse oppilaan tunnekokemuksista, johon liittyy yhteenkuuluvuutta, hyväksytyksi tulemisen kokemusta ja oppimisen iloa. (Virtanen & Pelkonen, 2023, ss. 20–21) Yhdysvaltalaisutkimuksessa on selvinnyt, että masentuneet oppilaat olivat usein tunneperäisesti heikosti kiinnittyneitä, vaikka akateemisia taitoja ja akateemista menestystä olisikin esiintynyt (Virtanen &

Pelkonen, 2023, s. 23). Kuitenkin mikä tahansa kiinnittymisen tasoista edesauttaa oppilasta pysymään myönteisellä kehällä ja koulutuksen piirissä (Markkanen & Pusa, 2023, s. 29).

Virtanen esittelee artikkelissaan alun perin Jeremy Finnin osallistumisen–samastumisen mallin, jonka lähtökohtainen ajatus on, että edellä kuvatuilla kiinnittymisen ulottuvuuksilla on vaikutusta toinen toisiinsa. Tässä yhteydessä osallistuminen on tehtävien tekemistä alusta loppuun, asiallista käytöstä, tarkkaavaisuutta ja oma-aloitteisuutta. Samastumisella viitataan koulussa saatuun hyväksyntään ja kokemukseen tuesta sekä koulutyön tulosten arvostamiseen. Osallistuminen koulun toimintaan mahdollistaa koulumenestyksen, mikä vaikuttaa oppilaan samastumiseen muihin koulussa oleviin ihmisiin, mutta myös koulun arvomaailmaan. Kun osallistuminen ja samastuminen tuovat oppilaalle koulumenestystä, se lisää kiinnittymistä. Osallistuminen herättää toivon, joka mahdollistaa osallistumisen jatkumisen edelleen. Kiinnittymisen tukemisessa tärkeää on tarjota mahdollisuus kouluun kuulumisen kokemisesta, mikä taas edellyttää riittävästi tukea ja arvostusta. Kouluikäikäymättömän oppilaan uudelleen syntyvää suhdetta kouluun tuleekin rakentaa yhdessä, eikä sitä voi jättää vain oppilaan omalle vastuulle. (Virtanen, 2020, ss. 22–26)

2.3 Lastensuojelu lain ja tilastojen valossa

Lastensuojelua ohjaa lastensuojelulaki, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (Lastensuojelulaki 417/2007) Ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista on vanhemmilla tai muilla huoltajilla, joiden velvollisuus on taata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Julkisella vallalla kuten hyvinvointialueilla on velvollisuus pystyä takaamaan riittävien palveluiden saatavuus. Lastensuojelun tehtävä on tukea vanhempia kasvatustehtävässä ja järjestää tarvittavia tukitoimia. (Räty, 2023, s. 2) Lastensuojelun vuoden 2024 tilastoraportista selviää, että vuonna 2024 Suomessa tehtiin lastensuojeluilmoituksia 10,75 % lapsista. Vuoden 2024 lopussa kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 1,6 % kaikista lapsista, yhteensä 17100 lasta. Kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lasketaan huostassa olevat, kiireellisesti sijoitetut, avohuollon tukitoimena sijoitetut sekä jälkihuollon sijoittamat lapset. (Forsell & Inget-Leinonen, 2025)

Moni lapsi päätyy lastensuojelun asiakkaaksi koulunkäynnin vaikeuksien vuoksi, mutta toisaalta lastensuojelun asiakkaiden koulussa menestyminen on paljon heikompaa kuin lapsilla, jotka eivät ole lastensuojelun piirissä. Kaikilla lapsilla on kuitenkin oikeus suojeluun, kuten myös oikeus opetukseen, mikä välittyy vahvasti niin kansallisesta kuin

kansainvälisestäkin lainsäädännöstä, esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksesta. (Koulu ym., 2024, s. 24) Lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja koulutukseen ovat molemmat oleellisia lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja tulevaisuuden turvaamisen näkökulmista. Toisaalta lastensuojelua ja opetustoimea sitovat eri sopimusvelvoitteet, minkä vuoksi lapsen oikeuksien toteutuksessa korostuvat eri ulottuvuudet. (Koulu ym., 2024, s. 27)

Viimeisen 15 vuoden aikana on pyritty uudistamaan sosiaalihuollon, lastensuojelun ja perusopetuksen lainsäädäntöä. Muun muassa varhaisten palvelujen vahvistamista korostettiin erityisesti lakimuutoksessa vuonna 2014 ja vuoden 2019 lakivalmistelussa vahvistettiin lapsen oikeutta opetukseen myös sijaishuollon aikana. (Koulu ym., 2024, ss. 29–31) Sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien yhtäaikaiseen toteutumiseen vaikuttaa lainsäädännön etäisyys. Viime vuosina eri toimialojen vastuukysymykset ja tiedonkulku ovat olleet laillisuusvalvojen tarkastelun kohteina, minkä seurauksena yhteistyö on todettu olevan merkittävässä roolissa lapsen edun toteutumisessa. Kaikista tärkeintä olisi ottaa huomioon lapsen oma näkemys sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisessa. (Koulu ym., 2024, ss. 35–37)

Lapsella on vain yksi ja ainutkertainen elämä, minkä vuoksi sijaishuollossakin kunnioitus lasta kohtaan tulee ohjata kaikkea toimintaa ja toimenpiteitä. Lapsella on täten yhtäläinen oikeus perusopetukseen sijaishuollonkin aikana. Diagnooseista ja ongelmista huolimatta lapsi tulee nähdä lapsena, jolla on mahdollisuus kehittyä ja saada yksilöllistä tukea. Lapsilähtöisyys on toiminnan lähtökohta, mikä tarkoittaa aikuisten päämäärien olevan toissijaisia. Sujuva arki ja lapsikeskeinen vuorovaikutus edesauttaa sekä korjaa lapsen kehitystä. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2024)

2.4 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö kouluun kiinnittymisen tukemisessa

Lastensuojelulaki määrittelee varhaiskasvatukseen ja kouluun liittyvästä yhteistyöstä, että lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2017 § 52 a) Oppilas- ja opiskeluhoitolain tarkoituksena on edistää oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi tarkoitus on edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta. Esteettömyys ja

yhteisöllinen toiminta sekä kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö ovat myös keskeisiä tavoitteita. Lain tulee turvata varhainen tuki opiskeluhoitopalveluja tarvitseville sekä niiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu. Tarkoituksena on myös vahvistaa opiskeluhoitotoimintamallien toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 § 2)

Hyvän liittouman luominen eri toimijoiden välille on tärkeä osa yhteistyötä. Hyvää yhteistyötä edistää tiivis yhteydenpito, mikä edistää tutustumista ja tuntemista, mikä taas lisää luottamusta. Kiinnostunut ja ei-tuomitseva käyttäytyminen on oleellista yhteistyön rakentamisessa. Kun lapsi tai nuori ei mene kouluun, ovat huoltajat usein saaneet ohjeita lisätä rajoja ja sääntöjä. Tämä harvoin tuo kuitenkaan toivottua tulosta. Erilaiset rajoitukset eivät yleensä edistä kouluun palaamista. Selvittelytilanteessa on oleellista yrittää ymmärtää, mitkä asiat ovat johtaneet kouluikämyttömyyteen ja mitä lapsen ja nuoren elämässä on tapahtunut sekä mitä eri tahot ovat jo asian eteen tehneet. (Friberg, ym., 2020, s. 77)

Moniammatillisuus on kouluikämyttömyyden yhteydessä eri ammattialojen asiantuntijoiden välistä ihmislähtöistä työskentelyä, jossa yhteinen tavoite ohjaa eriytyneiden osaamisalueiden, tietojen, taitojen ja vastuiden jakamista. Moniammatillisessa yhteistyössä tavoitteena on yksinkertaisesti taata asiakkaille parempi palvelu. Moniammatillisuuteen kuuluu myös monialaisuuden käsite, jossa yhteistyö on sisällöllisesti syvempää, ja se tuo yhteen laajan toimijajoukon, hyödyntää poikkihallinnollisuutta sekä jakaa yhteiset intressit. Moniammatillisuuden ja monialaisuuden määritelmänä voidaan pitää yhteistä päämäärää, luottamusta ja yhteistyötaitoja. (Jalonen ym., 2024, s. 307)

Kouluikämyttömälle lapselle tai nuorelle tulee koota monialainen tukiverkosto, jonka työnjako ja vastuukysymykset määrittelevät onnistumista. Myös eri toimijat tarvitsevat tukea työn toteuttamiseen, jotta toivon ylläpitäminen on mahdollista. (Palmu, 2020, s. 46)

2.5 Sosiaalipedagoginen työote sijaishuollossa

Sijaishuoltoyksiköissä, kuten nuorisokodeissa voi työskennellä usealla eri koulutuksella, joten työntekijöiden koulutuksen mukaan käytännön työssä painotus voi vaihdella eri yksiköiden ja myös eri työntekijöiden välillä. Erityisesti sosionomitaustaisten työntekijöiden arvoja ja etiikkaa tarkastellessa nousee vahvasti esiin sosiaalipedagoginen arvoperusta ja siihen liittyvä teoreettinen viitekehys. Ihmisarvon kunnioitus ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden edistäminen ovat sosionomin työtä ohjaavia perusarvoja (Nivala &

Ryynänen, 2024, s. 220). Seuraavassa on poimittu sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirteistä muutama, jotka ohjaavat tämän tutkimukseen osallistuvien nuorisokotien työyhteisöjen ammatillista työtettä, ja joiden avulla lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, koulukuntoisuutta ja kouluun kiinnittymistä tuetaan.

2.5.1 Dialoginen kohtaaminen

Sosiaalipedagogisessa työssä työntekijän tulee tunnistaa, millaiseen suhteeseen hän asettuu työskenneltävien kanssa. Tätä kutsutaan suhdeperustaiseksi työksi, jonka ytimessä on vastavuoroinen ja vuorovaikutteinen suhde, dialogi. Dialogia lähdetään rakentamaan avoimuudella, läsnäololla, tasavertaisuudella, luottamuksella ja keskinäisellä kunnioituksella. Tässä kohtaamisen perustana on usko kaikkien ihmisten potentiaaliin, kyvykkyyteen sekä yksilöllisyyden arvostamiseen. Dialogisessa kohtaamisessa korostuu tunnetason yhteys, tunteiden jakaminen ja kiintymys. Sosiaalipedagogiikka pohjautuukin tiedon, tunteiden ja yhdessä tekemisen yhdistämiseen, jossa empatia luo perustaa luottamukselle. (Nivala & Ryynänen, 2024, ss. 236–239)

Käytännön työssä työntekijä toimii kokonaisena ihmisenä, jossa oma persoona ja ammatillisuus ovat molemmat mukana. Sosiaalipedagoginen toimija hyödyntää koulutusta ja teoriaa, mutta samalla on mahdollista olla oma itsensä tunteet, luonteenpiirteet ja elämäntapahtumat mukaan lukien. Omasta yksityisyydestä ja rajoista tulee kuitenkin huolehtia, ja määritellä itselleen esimerkiksi työnohjauksen avulla ammatillisuuden ja omien kokemusten mittasuhteet. Hyvässä dialogissa ja kohtaamisessa on mahdollisuus yhteiselle ja tasavertaiselle pohdinnalle. Kasvattajan on tärkeää reflektoida omaa toimintaansa ja tiedostaa, sekä ottaa vastuuta valta-asemansa käytöstä. Dialogisuudessa tarkoitus on käyttää valtaa kasvavan vapauden kehittymistä tukien. (Nivala & Ryynänen, 2024, ss. 236–239)

2.5.2 Toimijuuden ja osallisuuden tukeminen

Toimijuus sosiaalipedagogiikan näkökulmasta tarkoittaa, että ihminen nähdään lähtökohtaisesti toimijana tai ainakin toimintaan kykenevänä. Erilaiset mahdollisuudet osallistua tarvittaessa tuetusti kehittävät toimijuutta. Toimijuuden tukeminen on pedagoginen prosessi, jossa yhteinen toiminta ja toiminnasta syntynyt reflektio lisäävät tietoisuutta, minkä avulla on mahdollisuus kulkea kohti muutosta. Yhteistoiminta ja osallistuminen tulee mahdollistaa kaikille mukanaolijoille mielekkäällä tavalla.

Osallistumisen rooleja voi olla erilaisia, ja tavoitteet toimintaan osallistumiselle voivat olla aluksi hyvinkin matalat. Sosiaalipedagogiseen toimintaan ei pakoteta, vaan annetaan aikaa toimijuuden kehittymiselle. Sosiaalialalla toimijuuden tukeminen tarkoittaa esimerkiksi osallistumista omien asioiden käsittelyyn omien asioiden yhteisvastuullisena asiantuntijana. (Nivala & Ryyänen, 2024, s. 246)

Osallisuus tapahtuu toiminnan seurauksena yksilön ja yhteisön välisessä suhteessa, kun osallistuja kokee kuuluvansa joukkoon ja toimii osana yhteisöä. Osallistuminen edellyttää vuorovaikutusta, jossa jokaista osallistujaa arvostetaan sellaisena kuin hän on. Myös kuulumisen on yksi osa osallisuutta. Kuulumisen tunne on merkityksellisyyden kokemista ja mahdollisuutta olla aidosti oma itsensä. Turvallinen ilmapiiri mahdollistaa erilaiset näkemykset ja jäsenten yhdenvertaisuuden. Osallisuus on kuitenkin mahdollista vasta, kun osallistujalla on toiminnassa vaikuttamisen mahdollisuus kaikissa sen vaiheissa. (Nivala & Ryyänen, 2024, ss. 160–162)

Osallisuuden edistäminen on ihmisen kasvun tukemista yhtenä yhteisön jäsenenä. Osallistumisen ja kuulumisen edellytykset tulee korostua osallisuutta edistävässä toiminnassa. Ihmisten vuorovaikutuksen valmiuksia, halua ja rohkeutta tulee vahvistaa. On tärkeä ottaa huomioon myös osallisuutta tukevan toimintaympäristön rakentaminen ja rakenteiden tarkoituksenmukaisuus. Osallistuminen vuorovaikutuksellisenä toimintana mahdollistaa yhteisten tavoitteiden asettamisen ja niihin pyrkimisen. (Nivala & Ryyänen, 2024, ss. 165–166)

2.5.3 Toiminnallisuuden ja luovuuden mahdollisuudet työmenetelminä

Toiminnallisuus sijaishuollossa tarkoittaa työskentelyä ja asioiden käsittelyä jonkin toiminnan kautta pelkän keskustelun sijaan. Sosiaalipedagoginen toiminnallisuus ja sen tuomat yhteiset kokemukset lisäävät usein myös toimijuutta ja yhteisöllisyyttä. Toiminnan aikana huomio kiinnittyy henkilöistä pois päin johonkin kolmanteen asiaan, esimerkiksi yhteiseen tekemiseen. Tätä kutsutaankin yhteiseksi kolmannekseksi. Toiminnan kautta on mahdollisuus ravistella sosiaalialan sisäänrakennettua asetelmaa, jossa lapsi tai nuori on toimenpiteiden kohde. Yhteisen tekemisen kautta on mahdollisuus rakentaa yhteenkuuluvuutta, luottamusta sekä tarjota uusia mielekkäitä ja turvallisia kokemuksia. (Nivala & Ryyänen, 2024, ss. 248–249)

Luovan toiminnan kautta voidaan edistää, vaalia ja vahvistaa ihmisen toiminnallisuutta. Erityisesti nuorten kanssa työskennellessä toiminnallisuutta ja luovuutta käytetään hyvin

usein. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa toiminnallisuus voi olla tavoitteena tai toiminnallisuutta voidaan käyttää keinona jonkin muun asian tavoittelemiseksi. (Hämäläinen, 2011, ss. 5–6) Myös lastensuojelutyössä voidaan tukea ihmisen luovuutta ja kehollisuutta kokonaisvaltaisesti. Käytännössä voidaan hyödyntää erilaisia luovia ja kehollisia menetelmiä. Menetelmien avulla on mahdollista vahvistaa kykyä vastaanottaa ja tuottaa tietoa monipuolisesti eri aistien kautta. Kuitenkaan kyseessä ei ole pelkkä menetelmäpankki, vaan myös laajempi ymmärrys ihmisen kokonaisvaltaisen luovuuden ja kehollisuuden merkityksestä. Luovilla, kehollisilla, toiminallisilla ja elämyksellisillä menetelmillä on mahdollisuus päästä lähelle ihmisyyden ydintä, jossa toiminnan tietoisuus ja herkkyys pääsevät näkyviin. (Nivala & Ryyänen, 2024, s. 251)

2.6 Aiemmat tutkimukset koulunkäynnin tukemisesta sijaishuollossa

Sijaishuollon työntekijöiden kokemuksista kouluun kiinnittymisen tukemisessa on jonkin verran tutkimusta. Erityisesti viime vuosina on etsitty toimivia käytäntöjä poissaoloihin puuttumiseen ja kehitetty poissaolomalleja kouluihin sekä tehty mallinnuksia erityisesti perhehoidossa olevien lasten koulunkäynnin tukemiseen. Yhdessä hiljattain julkaistussa pro gradu -tutkielmassa Räikkönen ja Vikström tutkivat lastensuojelun sijaishuollon työntekijöiden kokemuksia koulunkäynnin tukemisestä. Tutkimuksen tuloksista löytyi kiinnostavia huomioita, kuten työntekijöiden kokemus nuorten alttiudesta ylisukupolviselle syrjäytymiselle, jolloin nuorella on jo kotona asuessaan ennakoivia tekijöitä syrjäytymisen kierteestä. Koulunkäynnin tukemisessa monialaista yhteistyötä pidettiin tutkimuksen tuloksissa tärkeänä, mutta tutkimuksesta löytyi myös tapaus, jossa opetuksen järjestäjä oli vältellyt vastuuta opetuksen järjestämisestä jättäen opetuksen sijaishuoltoyksikön vastuulle. Kolmas huomio tutkimuksen tuloksissa oli se, että sijaishuoltoyksikön työntekijät kokivat koulutuksensa olleen riittämätöntä koulunkäynnin tukemisessä. Viimeinen huomio oli, että koulunkäynnin tukeminen sijaishuollossa ei tarkoittanut aina konkreettisia toimia koulunkäynnin edistämiseksi, vaan usein se koettiin mielenterveyden ja arjen hallinnan haasteiden ehkäisyksi. (Räikkönen & Vikström, 2025, ss. 55–62)

Sijaishuollossa olevien lasten koulunkäyntiin on etsitty toimivia käytäntöjä muun muassa muista pohjoismaista. Vuosina 2012–2016 Keski-Suomessa kehitettiin sijaishuollon sosiaalityön yhteistyömalli SISUKAS, joka pohjautuu ruotsalaiseen SkolFam®-malliin. (Pesäpuu, n.d.) SISUKAS-mallissa lapsen sosiaalityöntekijästä, erityisopettajasta ja psykologista muodostettu tiimi kartoittaa sijoitetun lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet. Tiimin mukanaolo lapsen koulunkäynnin tukemisessä, ja siihen liittyvät tukitoimet kestävät kaksi

vuotta, jotka pitävät sisällään myös seurannan ja vaikutusten arvioinnin. Systemaattisen mallin avulla voidaan tukea sijoitettujen lasten koulussa menestymistä, mutta myös psyykkistä hyvinvointia. SISUKAS-mallin arvioinnissa pilottihankkeeseen osallistuneiden lasten oppimistulokset paranivat ja hyvinvoinnissa tapahtui positiivista kehitystä. Psykososiaalisen tuen tarve jatkui tukimallista huolimatta usealla lapsella. SISUKAS-mallissa painotetaan lapsen omaa osallisuutta, voimavaranäkökulmaa ja tiivistä moniammatillista yhteistyötä sekä seuranta. (Oraluoma & Väливаara, 2017, ss. 1–8) Lisäksi toimintaa ohjaavia periaatteita ovat dialogisuus, yksilöllisyys, joustavuus, turvallisuus, traumatietoisuus, arvioitavuus ja vaikuttavuus. SISUKAS-toimintamallin tavoitteena on tukea samalla kertaa sijoituksen onnistumista ja kouluun kiinnittymistä. (Pesäpuu, n.d.)

Tuomela taas tutki YAMK-opinnäytetyössään lastenkotien yhteydessä sijaitsevien kouluyksiköiden merkitystä sijoitettujen lasten hoito- ja kuntoutusprosessille. Tuloksissa ilmeni kouluyksiköiden mahdollistavan kokonaisvaltaisen kuntoutumisen tarjoavan sopivan ympäristön uusien taitojen oppimiselle, kehittävä taitoja toimia yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäisevän syrjäytymistä tukemalla peruskoulun suorittamista loppuun. Opettajan rooli lastenkodissa sijaitsevassa koulussa korostuu, mikä saattaa vaikuttaa heikentävästi opettajan työssä jaksamiseen. Tutkimuksessa kouluyksikön etuina korostui koulunkäynnin mahdollistuminen, tutun ympäristön merkitys, yksilöllinen ja jatkuvasti saatavilla oleva tuki ja opetus. Myös yhteistyö sijaishuollon ja koulun välillä koettiin hyvänä. Haasteet tässä tavassa järjestää opetusta olivat toimintaympäristön ja sosiaalisen yhteisön kapeus. (Tuomela, 2021, ss. 60–65)

3 Opinnäytetyön toteutus laadullisena tutkimuksena

Tässä luvussa esitellään tämän laadullisen tutkimuksen metodologiset lähtökohdat, tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset. Lisäksi kuvataan sekä valittua tutkimusmenetelmää että aineiston analyysimenetelmää. Opinnäytetyön lähtökohtana oli koulunkäynnin haasteet sijaishuollossa, niihin vastaamisen keinot sekä koetut onnistumiset koulunkäynnin tukemisessa. Tutkimuksen kohteena oli yksityisen lastensuojelun sijaishuollon palveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työyhteisöt. Tutkimuksessa selvitettiin työntekijöiden käsityksiä ja kokemuksia kouluun kiinnittymisen tukemisesta sekä kehittämistarpeista. Aineisto hankittiin kahdella eri teemahaastattelulla, joissa hyödynnettiin oppimiskahvilamenetelmää. Näiden lisäksi kaksi vastaajaa toimitti omat vastauksensa kirjallisesti.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työntekijät tukevat sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä, miten he tukemisen kokevat ja mitä kehittämistarpeita he nimeävät.

Tutkimuksen tavoittena oli saada työn tilaajalle tietoa työryhmien käytännön toimintatavoista ja lisätä keskustelua kouluun kiinnittymisen tukemisen keinoista ja sen erityispiirteistä nuorisokodeissa. Tutkimuksen toivottiin konkretisoivan koulunkäynnin tukemisen merkitystä näissä kyseisissä nuorisokodeissa. Lisäksi tutkimuksen haluttiin nostavan esille toiminnan kehittämistarpeita.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Mitä sijoitetun nuoren kouluun kiinnittymisen tukeminen on nuorisokodissa?
2. Mitä kokemuksia työntekijöillä on kouluun kiinnittymisen tukemisesta?
3. Mitä kehittämistarpeita kouluun kiinnittymisen tukemiseen liittyen nousee esille?

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmäksi tähän tutkimukseen valikoitui laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen määritelmä vaihtelee lähestymistavan mukaan. Muutamia ominaispiirteitä laadulliselle tutkimukselle ovat muun muassa yleistetyn tiedon kyseenalaistaminen, kvalitatiivinen aineisto, toimintaan keskittyminen, tutkijan paikan reflektointi ja monitasoisuuden hyväksyminen. (Juhila, 2021) Laadullista tutkimusta hyödyntämällä tavoitellaan usein erilaisten merkitysten olemassaolon ymmärtämistä. Merkityksien tutkimisessa on kyse ihmisten välisyydestä, kerrotuista tarinoista ja koetusta todellisuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään siihen mitä merkityksiä tutkitaan, ja onko kyse kokemuksista vai käsityksistä. Koska kokemukset perustuvat aina tutkittavien omakohtaisiin kokemuksiin, käsitysten ja kokemusten välinen yhteys voi olla hyvinkin ohut. Tutkijan tuleekin tiedostaa kokemusten ja käsitysten ero. Toisaalta tutkijakin toimii omien kokemusten ja käsitysten kautta. (Vilkka, 2021a, s. 118) Laadullinen tutkimus perustuukin aina tulkintaan, mikä on tulos vuoropuhelusta tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian välillä (Vilkka, 2025, s. 226).

Koulunkäynnin ongelmassa ja kouluun kiinnittymisessä on kysymys laajasta ja monitasoisesta ilmiöstä, mitä tarkasteltiin tässä tutkimuksessa nimenomaan eri merkitysten

valossa. Vaikka tutkimus rajautui vain yhden yrityksen kahteen eri nuorisokotiin, on aihepiiri erittäin ajankohtainen kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien keskuudessa. Tässä tutkimuksessa keskityttiin käsityksiin siitä, mitä kouluun kiinnittyminen haastateltavien mielestä on. Yhtä lailla tukemisen kokemuksia tutkittiin omakohtaisuuden kautta. Myös kehittämissideat nousivat jokaisen haastateltavan oman kokemuksen perusteella.

Tuomi & Sarajärvi (2018, s. 33) kuvaavat laadullista tutkimusta ymmärtäväksi tutkimukseksi. Ihmistieteissä ymmärtäminen tieteellisenä metodina pyrkii eläytymään tunteisiin, henkiseen ilmapiiriin ja motiiveihin. Ymmärtäminen vaatii kriittistä suhtautumista tutkittavaan aiheeseen ja saatuihin vastauksiin sekä teorian ja käytännön vertailua (Vilka, 2021b, s. 49). Tässä tutkimuksessa tutkijan piti kiinnittää erityistä huomiota omaan asemaansa tutkimuksessa, koska tutkija on toisen työryhmän jäsen. Tutkija ei osallistunut tutkimukseen haastateltavana, vaan vastaajina toimivat muut työryhmän jäsenet.

3.2.1 Aineiston hankinta työntekijöiden teemahaastatteluina

Tutkimusaineisto hankittiin järjestämällä kahden eri nuorisokodin työntekijöille teemahaastattelut, joissa hyödynnettiin oppimiskahvilamenetelmää (eng. Learning cafe). Tavoitteena oli, että molemmista nuorisokodeista kaikki kasvatustyössä olevat työryhmän jäsenet olisivat osallistuneet haastatteluun työnkuvasta ja koulutustaustasta riippumatta.

Aineistonhankintamenetelmänä haastattelu on hyvä keino hankkia tai tuottaa aineistoa sen joustavuuden vuoksi. Haastattelussa voi tarkentaa kysymyksen asettelua ja esittää tarvittaessa lisäkysymyksiä. Haastattelun etuna on mahdollisuus saada yhdellä kertaa paljon tietoa tutkittavasta asiasta. Osallistujille on myös mahdollista toimittaa aihepiiri tai kysymykset jo etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 85) Tässä tutkimuksessa haastatteluun osallistuvien oli mahdollista tutustua aihepiirin tietoperustaan, tutkittavaan aiheeseen, aineistonhallintailmoitukseen (Liite 1), tietosuojailmoitukseen (Liite 2) ja teemahaastattelurunkoon (Liite 4) jo ennen haastattelua. Käytännössä tutustuminen toteutettiin siten, että opinnäytetyösuunnitelma liitteineen toimitettiin tutustuttavaksi molempien nuorisokotien ohjaajien toimistoihin noin viikkoa ennen haastatteluja. Työryhmille oli toimitettu jo aiemmin mukailtu versio haastattelututkimustiedotteesta (Liite 3) asiakastietojärjestelmä Nappulan viestivihko-työkalun kautta. Syy mukailtuun versioon oli viestivihko-työkalun ominaisuudet.

Valinta koko suunnitelman toimittamisesta etukäteen tietoperusta ja liitteet mukaan lukien, tehtiin siksi, että työntekijöillä olisi riittävästi tietoa käsiteltävän aiheen monitasoisuudesta.

Vaarana toki oli, että käsityksiä tutkittaessa taustatieto saattaa vaikuttaa vastauksiin. Yhtenä tavoitteena koko tutkimukselle oli kuitenkin keskustelun lisääminen työryhmissä kouluun kiinnittymisen tukemisesta sekä toimintatapojen tarkastelu, minkä vuoksi valinta oli perusteltu. Osallistujilla oli joka tapauksessa jo entuudestaan paljon kokemusta koulunkäynnin tukemisesta sijaishuollossa.

Aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Teemahaastattelussa tutkittavat aiheet jaotellaan etukäteen eri teemoiksi. Teemahaastattelussa edetään teemojen mukaan, mutta sitä on mahdollisuus ohjata vielä tarkentavilla kysymyksillä. Tarkoitus on pysyä tutkittavassa aiheessa ja pyrkiä löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 87–88) Oppimiskahvila puolestaan on toiminnallinen tutkimusmetodi, jota käyttämällä voi saada tietoa useammasta eri ryhmästä samanaikaisesti, ja se soveltuu näin myös yhteisöjen käsitysten tutkimiseen. Oppimiskahvilassa tutkimuskysymykset voidaan jakaa eri aiheisiin, väitteisiin tai kysymyksiin. Eritellyt kysymykset jaetaan eri pöytiin, joissa osallistujat kiertävät vastaamassa ryhmissä. Kysyttävästä aiheesta osallistujat kirjoittavat ylös keskustelun pohjalta keskeisimmät asiat. Jokainen ryhmä käy vastaamassa jokaisen pöydän kysymyksiin. Oppimiskahvilan ohjaaja huolehtii aikataulussa pysymisessä. Vastaamisen jälkeen ryhmät kokoavat keskustelut yhteen. Yhteiskeskustelu nauhoitetaan ja litteroidaan. (Vilka, 2021b, ss. 88–89)

Teemahaastattelut oppimiskahvilaa hyödyntäen järjestettiin nuorisokotityöryhmien tiimpäivien yhteydessä syyskuussa vuonna 2025. Kaksi teemahaastattelua toteutettiin sijaishuoltoyksiköiden kokoustilassa. Teemahaastatelussa tuotettiin kirjalliset tuotokset oppimiskahvilamenetelmällä. Tutkimukseen osallistui yhteensä 14 henkilöä usealla eri tehtävänimikkeellä. Vastaajien ammattinimikkeiden erittelyä ei nähty tarpeelliseksi, koska tavoitteena oli tutkia koko työryhmien käsityksiä ja kokemuksia.

Ensimmäisessä teemahaastattelussa oli viisi osallistujaa ja heidät jaettiin kahteen eri ryhmään, joissa toisessa ryhmässä oli kolme ja toisessa kaksi vastaajaa. Ennen haastattelun alkua tallennettiin osallistujien suullinen suostumus Microsoft Teams -sovelluksella, jonka jälkeen ryhmät kiersivät vastaamassa kirjallisesti yhteentoista eri kysymykseen samalla keskustellen oman pienryhmänsä kesken. Tutkija oli kuuntelemassa keskustelua, auttoi etenemistä tarkentamalla kysymyksiä ja piti huolen ajanottamisesta. Jokaiseen kysymykseen oli aikaa vastata noin viisi minuuttia. Työskentelyn loppuksi käytiin kokoava keskustelu, joka tallennettiin äänitiedostona tutkijan tietokoneella Microsoft Teamisia käyttäen. Ensimmäisen haastattelun kokoavassa keskustelussa osallistujat

pääasiassa luettelivat papereihin kirjoittamansa vastaukset, eikä keskustelussa syntynyt juurikaan uutta sisältöä.

Toisessa teemahaastattelussa osallistujia oli seitsemän ja heidät jaettiin kolmeen eri ryhmään, joissa kahdessa oli kaksi osallistujaa ja yhdessä kolme. Samoin kuin ensimmäisessäkin haastattelussa suullinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta nauhoitettiin ja tallennettiin Microsoft Teamsilla. Oppimiskahvilan 11 kysymykseen vastaamiseen oli aikaa viisi minuuttia kysymystä kohden, joten vastaamiseen meni aikaa yhteensä noin tunti. Tutkija vastasi tälläkin kertaa ajanottamisesta. Loppukeskustelu tallennettiin kuten aiempikin, mutta ensimmäisestä haastattelusta poiketen toisen haastattelun loppukeskustelu käytiin ilman kirjallisten vastausten lukemista paperista, jotta keskustelua syntyisi mahdollisesti enemmän, ja omia näkemyksiä ja kokemuksia olisi mahdollisuus perustella syvällisemmin. Toisen ryhmän kokoavassa keskustelussa kului aikaa yli puoli tuntia, jonka aikana keskustelu oli runsasta ja vastavuoroista.

Kaikki työntekijät eivät päässeet osallistumaan oppimiskahviloihin, minkä vuoksi haastatteluista poisjääneille ja vastaamaan halukkaille työntekijöille annettiin mahdollisuus vastata kysymyksiin myöhemmin kirjallisesti. Näitä kirjallisia vastauksia antoi kaksi henkilöä. Toinen toimitti tulosten vastauksista suoraan tutkijalle, ja toinen vastaaja toimitti vastaukset tutkijan opiskelijasähköpostiin lähetettynä sähköpostiviestinä.

3.2.2 Aineiston analyysi temaattisena analyysinä

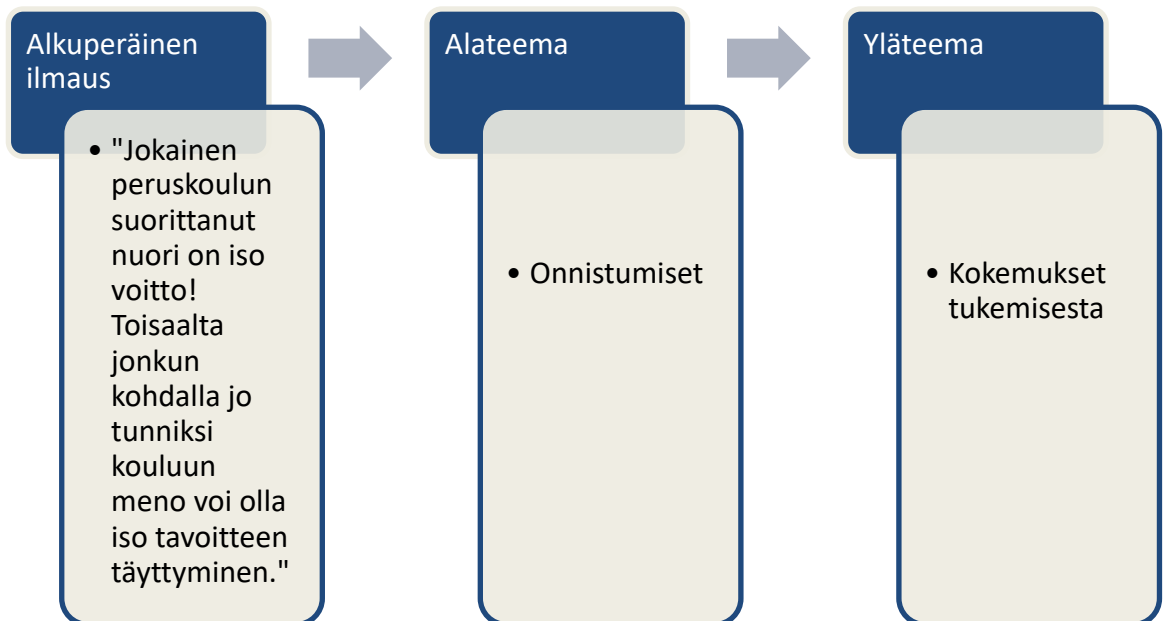
Laadullisessa tutkimuksessa merkittävää ei ole tutkimusaineiston koko, vaan tärkeämpää on tutkimusaineiston laatu. Myöskään yleistettävyyttä ei ole usein edes tavoitteena. Emansipatorinen tiedonintressi eli toisin sanoen totuttujen toiminta- ja ajatusmallien kyseenalaistaminen sekä hermeneuttinen tiedonintressi, eli ilmiöiden ymmärrettäväksi selittäminen ovat tavoiteltavia asioita laadullisessa tutkimuksessa. (Vilka, 2021a, s. 150)

Aineiston hankinnan jälkeen tallennettu aineisto litteroitiin Microsoft Teams -sovelluksesta yhdeksi tekstitiedostoksi, jossa käytettiin erityistä huolellisuutta, jotta tekstitiedosto vastaisi äänitiedostoa sisältäen kesken jääneet lauseet ja täytesanat. Tässä tutkimuksessa aineiston analysointi toteutettiin temaattista analyysiä käyttäen. Tuomen ja Sarajärven (2018, ss. 142–143) mukaan temaattinen analyysitapa on aineistolähtöinen, jossa ensin aineistosta etsitään johtoajatukset, joiden ympärille kootaan niihin liittyvät muut asiat käsitekartan kaltaiseksi kokonaisuudeksi. Analyysin seuraavassa vaiheessa käsitekarttoja tiivistetään, jotta niistä saadaan keskeisimmät teemat näkyviin. Teemojen tulee olla

toisistaan eroavia, mutta jokaisen teeman sisällä tulee löytyä johdonmukaisuutta. Tutkijan tulee aktiivisesti työstää ja tulkita tutkittavaa aineistoa. Lopulta teemojen lukumäärällä ei ole merkitystä, kunhan lopputulos on hyvin perusteltavissa tulosten osalta. Tutkijalla on vastuu aineiston tulkinnasta, ja tutkimuksen tulos voi vaihdella tutkijan mukaan, vaikka aineisto olisikin sama.

Litteroinnin jälkeen siirryttiin analysointivaiheeseen. Analysointi aloitettiin koodaamalla tulostettuun, 21 sivuiseen aineistoon eri teemoja erivärisillä ylivaikeustusseilla. Teemojen koodaamisen jälkeen aineiston teemoista muodostettiin erilaisia käsittekarttoja. Aineiston useamman huolellisen lukemiskerran jälkeen aineistosta tehtiin vielä kaksi eri teemoittelutaulukkoa. Ensimmäisessä taulukossa oli 34 sivua, ja siinä oli luokiteltuna kaikki alkuperäiset ilmaukset sekä kymmeniä eri alateemoja ja useita yläteemoja. Seuraavassa versiossa teemoittelutaulukkoon päätettiin ottaa vain tutkimuksen aiheeseen oleellisimmin liittyvät ilmaukset ja teemat. Tässä analyysin vaiheessa teemoja myös yhdisteltiin, kun tutkimuksen tulokset alkoivat työstämisen ansiosta erottua. Alkuperäisiä ilmauksia ei ollut tarvetta juurikaan pelkistää, koska suurin osa aineistosta oli tuotettu kirjoittamalla, ja tekstit olivat alun perinkin melko hyvin jäsennettyjä ja tiivistettyä. Haasteeksi osoittautui hyvin lyhyet ilmaukset. Kokoavien keskustelujen alkuperäisistä ilmauksista osa on kuitenkin typistetty, ja mahdolliset tunnistetiedot on häivytetty aineistoista. Kuvassa 1 on kuvattu esimerkki aineiston analyysistä teemaattista analyysia käyttäen.

Kuva 1. Esimerkki aineiston teemaattisesta analyysistä

Taulukossa 1 havainnollistetaan kaikki yläteemat ja niiden alateemat. Tutkimusaineisto jakautuu kuvatus analyysivaiheen perusteella taulukossa viiteen yläteemaan ja yhteensä 14 eri alateemaan.

Taulukko 1. Aineiston luokittelu ylä- ja alateemoihin

YLÄTEEMAT	ALATEEMAT
Sijoitetun nuoren valmiudet koulunkäyntiin	Koulukuntoisuus
	Toimijuus ja osallisuus
	Merkityksellisyyden kokemus
Tukemisen keinot	Vuorovaikutus
	Yksilöllisyys
	Palkitseminen
	Vaatimukset ja altistaminen
Työntekijöiden kokemukset tukemisesta	Haasteet
	Onnistumiset
Yhteistyö	Yhteistyön eri muodot
	Kokemukset yhteistyöstä
Kehittämistarpeet	Yhteiset toimintatavat
	Kiinnittymisen merkitys

3.3 Opinnäytetyön eettisyys ja kestävyys

Opinnäytetyön tekemisessä kuten muissakin tutkimuksissa tutkimusetiikka tarkoittaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimusetiikkaan tulee sitoutua kaikissa tutkimuksen vaiheissa jo ihan alusta alkaen, mikä tarkoittaa yhteisten pelisääntöjen noudattamista. Esimerkiksi suhtautuminen toimeksiantajaan, rahoitukseen ja muihin tutkijoihin tulee tiedostaa. Muiden tutkijoiden tekemää työtä tulee arvostaa, ja osoittaa selkeästi ero oman ja toisten kirjoittamien tekstien välillä. Tutkimuksessa käytetään tiedeyhteisön yhteisesti hyväksytyjä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, joissa perehdytään riittävän syvällisesti aiheesta tehtyihin aiempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen, sekä suhtaudutaan kriittisesti oman työn analyysiin. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa jotakin uutta, tai vähintään tarkastella tuloksia aiemman tiedon valossa, mahdollisesti löytäen jotain uusia tapoja hyödyntää tutkimuksen tuloksia. (Vilka, 2021a, ss. 41–42)

Kun tutkimuksen kohteena ovat ihmiset, tulee etiikan näkökulmasta huomioida kaikissa vaiheissa sekä kohtaamisen tavat, että valmiin tutkimuksen tyyli kirjoittaa tutkittavista, kuten myös se, mitä tutkittavista kerrotaan. Tutkittavat kohdataan tasa-arvoisesti, arvostavasti ja heitä kohdellaan kunnioittavasti. Tutkija suhtautuu tarvittavalla vakavuudella eteen tuleviin eettisiin kysymyksiin ja ratkaisee ne aiheuttamatta haittaa tutkittaville. (Vuori, 2021)

Tässä opinnäytetyössä eettisyys oli lähtökohtana kaikissa sen eri vaiheissa. Tutkija kohtasi tutkittavat yhdenvertaisina oman alansa asiantuntijoina tutkittavien työkokemuksen pituudesta, koulutuksesta tai asemasta riippumatta. Eettistä tarkastelua vaati erityisesti tutkijan suhtautuminen suhteessa tutkittaviin, kun tutkija kuuluu osaksi työyhteisöä. Tiedostamista vaati myös tutkijan oma ammatillinen näkemys tutkittavasta aiheesta, mikä otettiin huomioon tutkimuksen aikana pyrkimällä puolueettomuuteen. Tutkija pyrki olemaan tuomatta esiin omia näkemyksiä yhteisissä keskusteluissa, vaan ainoastaan ohjasi keskustelua muiden osallistujien kommenttien pohjalta. Tulosten tulkitsemisessa tuli myös huomioida tutkijan oma sosiaalipedagoginen arvoperusta ja suuntautuneisuus luoviin ja toiminnallisiin menetelmiin.

Kestävyydellä tarkoitetaan tämän tutkimuksen yhteydessä erityisesti sosiaalista kestävää kehitystä, joka on yksi tärkeä kestävyiden osa-alue perinteisten taloudellisen ja ekologisuuden lisäksi. Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja osallisuuden eri tasot ovat sosiaalisen kestävä kehityksen tavoiteltavia ominaisuuksia. Sosiaalinen kestävyys kattaa psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin, jossa merkityksellisyyden kokemus ja

hyvä arki tulisi olla kaikkien saavutettavissa. (Kuntaliitto, n.d.) Sosiaalista kestävyyttä on erityisesti se, miten, missä vaiheessa ja millä keinoin yhteiskunta tukee ihmisten terveyttä, toimintakykyä ja hyvää arkea. Koulunkäyntimahdollisuuksien erot vaikuttavat koko elämän ajan, ja kapeuttavat tulevaisuuden mahdollisuuksia. Lähtökohdiltaan haavoittuvassa asemassa olevien koulunkäynnin turvaamiseen tuleekin panostaa. Koulumaailmassa yhdessä toimiminen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen, toisten ihmisten kunnioittaminen ja hyväksyminen ovat oleellisia elementtejä tarkasteltaessa koulunkäyntiä sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta. Kiusaamisen ehkäisy, ryhmäytyminen ja yhteisöllisyys tukevat turvallista kasvuympäristöä. (Kestävä kehitys, 2025) Kuten Räikkönen & Vikström (2025, ss. 55–62) toivat esille omassa tutkimuksessaan, nuoret ovat hyvin alttiita päätyä ylisukupolvisen syrjäytymiskierteeseen. Tämän vuoksi yhteiskunnan tulisi löytää keinoja olla katkaisemassa tätä kierrettä sosiaalisen kestävyuden keinoin.

4 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset, jotka muodostuivat edellisessä luvussa kuvatussa temaattisessa analyysissä. Alaluvuissa kuvataan aineiston viiden yläteeman ja niiden alateemojen tulokset. Ensimmäisessä alaluvussa kuvataan työntekijöiden käsityksiä koulunkäynnin valmiuksista. Toisessa alaluvussa esitellään käytännön tukemisen keinoja. Kolmannessa syvennytään työntekijöiden kokemuksiin tukemisesta. Neljännessä alaluvussa tarkastellaan yhteistyötä, ja viimeisessä alaluvussa perehdytään työntekijöiden näkemyksiin sijaishuoltoyksikön toimintatapojen kehittämistarpeista kouluun kiinnittymisen tukemisessa.

4.1 Valmiudet käydä koulua

Tutkimukseen osallistuneet työntekijät nimeivät sijoitettujen lasten ja nuorten koulunkäynnin onnistumisen edellytyksiksi paljon eri asioita. Kaikille vastauksille yhteistä on koulunkäynnin valmiudet. Aineistosta on havaittavissa, että riippuen sijoitetun nuoren tilanteesta, voi valmiudet vaihdella hyvinkin paljon. Työntekijöiden käsitykset sijoitettujen lasten ja nuorten koulunkäynnin valmiuksista liittyvät vahvasti koulukuntoisuuteen, kuten psyykkiseen hyvinvointiin sekä arjen tapoihin ja taitoihin. Useissa vastauksissa tuodaan esiin hyvien elämäntapojen merkitys, arjenhallinnan taidot ja riittävät voimavarat. Arjen rytmit ja struktuurit nähdään tärkeinä. Vuorokausirytmien selkeys ja säännöllisyys esitetään edesauttavan koulunkäynnin valmiuksien kehittymistä. Vastaajat korostavat vastauksissaan arjenhallinnan perusasioita, kuten terveellistä ja säännöllistä ruokailua,

liikkumista, harrastamista ja riittävää unta. Terveelliset elämäntavat ja päihteettömyys tukevat vastausten perusteella koulukuntoisuutta. Myös sosiaaliset taidot ja niiden harjoittelun tärkeys näkyy vastauksissa selvästi. Eniten aineistossa tuodaan esiin psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä toimintakyvyn merkitys koulukuntoisuuden perustana.

Koulukuntoisuus nähdään vastaajien keskuudessa myös siten, että vaikka kaikkia valmiuksia ei olisikaan, ja vaikka opiskelukyky olisi alentunut, nuorella tulisi olla mahdollisuus edistää koulua voimavarojensa mukaan. Myös mahdollisen lääkehoidon tasapaino tuodaan esille koulukuntoisuuden yhteydessä. Koulukuntoisuutta luonnehditaan yksinkertaistetusti siten, että lapsi tai nuori pystyisi menemään kouluun ja olemaan koulussa edes osittain.

[Koulukuntoisuus] ei välttämättä sitä, että kykenee 8 tunnin päivään, vaan tämäkin yksilöllistä.

Sitten Nepsy-piirteisillä tai muuten lääkehoitoa vaativilla, niin se toimiva lääkehoito on tärkeä.

Aineiston perusteella koulunkäynnin edellytyksenä on myös sijoitetun nuoren toimijuuden ja osallisuuden vahvistuminen. Koulukuntoisuus koetaan mahdollistavan toimijuuden lisääntymistä ja mahdollistavan nuorelle elämänlaatua edistävien valintojen tekemistä. Koulu nähdään toisaalta myös koulunkäynnin edellytysten ja toimintakyvyn ylläpitäjänä, mikä vahvistaa nuoren sosiaalisia suhteita ja pysymistä positiivisella kehällä. Vastaajat pitävät tärkeänä, että nuoret voivat kokea olevansa niin kuin muutkin, asuinpaikasta riippumatta. Toimijuutta ja osallisuutta kuvataan siten, että se on oppilaan kokemus siitä, miten lapset ja nuoret voivat vaikuttaa omaan oppimiseensa, tehdä valintoja ja tuoda esiin mielipiteitä omana itsenään. Toimijuus liittyy vastaajien mukaan itsetuntoon ja omaan pystyvyyteen.

Aineistosta on havaittavissa useita vastauksia merkityksellisyyden tunteen tärkeydestä. Kun nuorten mielenterveyden haasteet ja aiemmat epäonnistumisen kokemukset vähentävät uskoa tulevaan, itsensä kokeminen tärkeäksi ja merkitykselliseksi on vastaajien mukaan avainasemassa, jotta muutos parempaan voisi olla mahdollinen. Tulevaisuuden toiveita ja haaveita pidetään yhtenä tärkeänä toivon luojana ja oman itsetunnon rakentajana. Vastaajat pitävät tärkeänä nuoren motivaation löytymistä, tulevaisuuden suunnittelua ja itsensä näkemistä tulevaisuudessa.

Koululla on jollakin tapaa merkitystä hänen elämässään, hänen tulevaisuudessaan, hänen polussaan, että jotenkin semmonen, että mä käyn koulua minun vuoksi, en sen takia, että mä en voi mennä kaverilomille illalla.

4.2 Kouluun kiinnittymisen tukemisen keinot

Tässä tutkimuksessa selvitettiin erityisesti kouluun kiinnittymisen tukemisen tapoja sijaishuollossa ja työntekijöiden kokemuksia siitä. Tutkimukseen osallistuneiden mielestä tukemista on turvallisen ja mielekkään arjen mahdollistaminen vuorovaikutuksen, yksilöllisyyden, palkitsemisen sekä vaatimusten ja altistamisen keinoin.

Tukemisen keinoja etsittäessä tutkittavien vastauksissa toistuu turvallisen ja vastavuoroisen vuorovaikutuksen merkitys, yhteyden rakentaminen sekä osallisuuden tukeminen kaikessa nuorten kanssa työskentelyssä. Moni vastaaja ilmoittaa rakentavansa vuorovaikutusta suhdeperustaisella työllä. Vuorovaikutuksen rakentamisessa vastaajat pitävät tärkeänä, että ”kuullaan nuoren oma mielipide” ja ”kunnioitetaan nuoren mielipiteitä ja valintoja”. Nuorelle annetaan mahdollisuus vaikuttaa omiin ja yhteisön asioihin, jolla tuetaan nuoren omaa toimijuutta ja osallisuutta. Arkiset keskustelut ja työntekijöiden saatavilla olo nuorille ovat vastaajien mielestä iso osa tukemista. Vastauksissa näkyi nuorten vahvuuksien tukeminen ja yksilöllisten ratkaisujen etsiminen ja löytäminen.

Arjen työssä hyödynnettävät toimivat keinot nuorten toimijuuden lisäämiseksi: nuoren itsetuntoa boostaavat keskustelut ja tehtävät, otetaan nuori mukaan päätöksentekoon ja annetaan vastuuta, nuoren kiinnostuksen kohteiden ja vahvuuksien tukeminen, lisää arvotuksen tunnetta ja osaamista.

Kaikki perustuu vuorovaikutussuhteen luomiseen, siihen nuoreen, että meillä on merkitystä sille nuorelle, niin sen suhteen luomiseen, niin sehän on arjen läsnäoloa, se on yhdessä tekemistä, se on vastavuoroista kuuntelemista ja läsnä olemista, se merkityssuhteen luominen on se mikä myös edistää sitä toimijuutta, siihen suuntaan mihin me toivotaan, että se toimijuus edistyy.

Tukemisen keinoiksi haastateltavat nimeivät useissa eri vastauksissa myös vaatimusten, palkitsemisen ja altistamisen teemat. Vastaajat tuovat esille erilaisia tukemista edesauttavia palkintoja ”porkkanoita” ja taas toisaalta kouluun menemättömyyden seurauksia, jotka yksi vastaaja nimeää syy-seuraussuhteen harjoittelemiseksi. Eräs vastaaja kommentoi, että palkitseminen voi toimia joskus hyvänä motivaattorina, mutta

niihin toivotaan realistista arviota, ettei palkkiot ole ylimitoitettuja. Vastauksista käy myös ilmi, että vaatimuksia tulee kasvattaa nuoren toimijuuden kasvaessa, mikä taas edellyttää työntekijöitä säännöllistä tavoitteiden arviointia.

Me ollaan aateltu, että jos ei se aamulla jaksakaan herätä, niin sitten onko se, että valvoo yöllä puhelimen kanssa, voiko keskustella, että se puhelin jää yöksi parkkiin.

Sä voit nähdä kavereita useemmin tai voit käydä niinku kylillä useemmin. Yks nuori saa kotona pidemmät viikonloput, jos se käy koulussa.

Aikataulujen, kokeiden ja menojen muistuttelu nähdään tärkeänä. Aineistossa onkin eniten vastauksia liittyen kouluun tsemppaamiseen, motivointiin ja herättämiseen liittyen. Vastauksissa näkyy tärkeinä keinoina tsemppaamisen lisäksi myös altistaminen sosiaalisille tilanteille ja muu aktiivinen työskentely nuoren kanssa.

Jokainen päivä on uusi alku ja aloitetaan aina siitä, että tsemppataan kouluun lähtöön, siellä pysymiseen ja osallistumiseen.

Vaikka nuori ei tykkää, että mentäisiin huoneeseen niin istutaan kuitenkin hetki vaikka nojatuoliin, eikä sen tarvi olla kuin minuutti vähän semmoista siedätyshoitoa.

Nuorten kouluun kiinnittymisen tukemisessa tuodaan esille myös se, ettei tukeminen ja työskentely kohdistu vain nuoreen, vaan tärkeää on myös vanhempien tukeminen ja mukaan ottaminen työskentelyyn sekä vanhempien roolin vahvistaminen nuoren elämässä. Vuorovaikutuksen lisäksi toisena isona teemana tukemisen keinoissa on yksilöllisyys, johon liittyy myös terapeutisuus. Aineistosta selviää, että kaikkien nuorten kanssa ei työskennellä samalla tavalla, vaan tukea mukautetaan yksilöllisesti. Eräessä vastauksessa tuodaan esille myös sijoitettujen nuorten haavoittuva asema ja sen huomioiminen työskentelyssä. Asiakkaiden traumatausta ja koulukiusaamisen kokemukset tulisi yhden vastaajan mukaan huomioida. Tarvittaessa yksilöllisyys voi tarkoittaa koulun tai luokan vaihtoa, jos tuki ja tuen tarpeet eivät kohtaa. Aineistosta löytyy myös vastauksia koulunkäynnistä nuorisokodissa. ”Jos nuori ei kykene kouluun, voi nuori edistää koulua laitoksessa omassa huoneessa tai muussa rauhallisessa tilassa”.

4.3 Työntekijöiden kokemukset tukemisesta

Tutkimukseen osallistuneet tuovat laajasti esille kouluun kiinnittymisen tukemisen kokemuksia työntekijöiden näkökulmasta. Kokemukset jaetaan tässä karkeasti haasteisiin ja onnistumisiin. Useat työntekijät kuvaavat kokevansa työssä riittämättömyyden ja turhautumisen tunteita, kun lapsi tai nuori ei mene kouluun herättelystä, kannustamisesta ja tuesta huolimatta. Vastaajat kokevat painetta, kun koulu suhtautuu kriittisesti nuoren kouluakäymättömyyteen, vaikka nuori ei olisi koulukuntoinen käymään perusopetuksen luokassa, eikä sopivaa tuen muotoa ole vielä löydetty. Vastaajia turhauttaa, kun koululla on paljon tietämättömyyttä ja ymmärtämättömyyttä nuorten kokonaistilanteesta ja ylipäänsä sijaishuollon toimintatavoista. Kouluun kiinnittymisen tukeminen koetaan erityisen vaikeaksi sellaisten henkilöiden kohdalla, joilla on pitkä kouluakäymättömyyden ajanjakso, eikä pelkästään arjesta ja herättämisestä huolehtiminen tai tsemppaaminen tuota toivottua tulosta. Tavoitteiden ei koeta kohtaavan realististen mahdollisuuksien kanssa.

Aamuherätykset haastavia! Yökkö tuntee olonsa epäonnistuneeksi, kun ei saa nuorta hereille. Samoin koulupalavereissa tulee usein epäonnistunut olo, kun on kyse herätyksistä. Rehtori on käskenyt herätellä useammin, vaikka yökkö käynyt noin 5 min välein kahden tunnin ajan.

Ja jos ne tulee sijoitukseen vaan siksi, ettei ne käy koulua ja meidän pitää saada ne kouluun ja me nähään itse se nuori, että koulunkäynnin edellytykset ei oo kunnossa, et se pystyis käymään koulua ja me joudutaan rakentaa – – niitä edellytyksiä, et se menis sinne kouluun.

Toisaalta vastaajat nimeävät myös useita kokemuksia sijoitettujen nuorten kouluun kiinnittymisen tukemisen onnistumisista, jotka vaihtelevat pienestä edistymisestä aina valmistumiseen ja työelämään saakka. Eniten vastauksia onnistumisista on siitä, että nuori lähtee kouluun ja löytää oman motivaation koulussa käymiseen. Eräs vastaaja tuo esille, että pelkästään sijoituksen alkaminen ja koulunkäynnin mahdollistuminen uudessa tuetummassa ympäristössä riittää joskus nuoren koulunkäynnin jatkumiseen. Vastaajat tuovat esille yksimielisesti, että nuorisokodin yhteydessä olevalla peruskoulun erityisopetuksen pienryhmällä ja siinä työskentelevällä henkilökunnalla on iso merkitys nuorisokodilla asuvien nuorten kouluun kiinnittymisen onnistumisessa. Onnistumisia on koettu myös muissa pienryhmissä. Yhden vastaajan mielestä parasta on, kun saa nuorelle itselleen tunteen, että nuori on oivaltanut itse koulunkäynnin merkityksen ja sen vaikutukset tulevaisuuden polulla. Palkitsevaa on myös nuoren onnistunut koulunkäynnin jatkuminen

haastavan ajanjakson jälkeen. Onnistumisia koetaan usein nuorisokodin yhteydessä olevan koululuokan toiminnasta ja sen vaikutuksista nuorten koulunkäynnin onnistumiseen.

Jokainen peruskoulun suorittanut nuori on iso voitto! Parasta on kun nuori yllättää itsensäkin koulumenestyksellään. Toisaalta jonkun kohdalla jo tunniksi kouluun meno voi olla iso tavoitteen täytyminen. – –

Nuoret, jotka ovat päässeet nuorisokodilla sijaitsevaan luokkaan ovat yleensä hyötyneet siitä. Kun nuorelle on löydetty oikea paikka, esim. pienryhmä, koulu on sujunut hyvin. Yllättävän paljon on kiinni luokanvalvojan/koulun asenteesta ja suhtautumisesta.

4.4 Yhteistyöllä on merkitystä

Yhteistyön tavoista kysyttäessä tärkeiksi yhteistyön keinoiksi tässä tutkimusaineistossa ilmenee säännölliset verkostopalaverit, yhteistyötahojen tunteminen sekä luottamuksen rakentaminen. Suora puhelinyhteys ja epäviralliset tapaamiset opettajien ja muiden ammattilaisten kanssa koetaan tärkeiksi yhteistyön mahdollistajiksi. Tietosuoja haastaa vastaajien mukaan yhteistyötä, koska kaikki nuoren asiat eivät kuulu koululle, mutta niillä on kuitenkin vaikutusta nuoren koulunkäyntiin.

Yhteistyöstä on myös erittäin hyviä kokemuksia, joissa avoin keskustelu koulun, kodin ja nuorisokodin välillä toimii osan työntekijöiden mielestä saumattomasti. Kuten onnistumisissa, myös tässä yhteistyön teemassa erittäin yksimielisesti vastausten perusteella tulee näkyväksi, että nuorisokodin yhteydessä sijaitsevan erityisopetuksen yläkoululuokan henkilökunnan kanssa yhteistyö toimii erittäin hyvin. Yksi vastaaja kertoo kokevansa sen tärkeäksi, että koulun työntekijät näkevät nuorisokodin lapsissa ja nuorissa hyvää, ja sanovat sen myös ääneen. Useimmissa tapauksissa kokemukset yhteistyöstä ovat hyvin vaihtelevia. Joskus koulun puolelta koetaan aliarviointia nuorisokodin henkilökunnan työtä kohtaan. Vastaajien mielestä koulussa ei välttämättä ymmärretä, että nuori ei vaan laiskuuttaan lähde kouluun.

Eräässä vastauksessa kerrotaan, miten sijoitetun nuoren ympärillä on usein laaja verkosto, johon saattaa koulun, vanhempien, nuorisokodin ja sosiaalitoimen lisäksi kuulua terapeutteja sekä mielenterveys- ja päihdetyöntekijöitä. Parhaimmillaan yhteistyö vastaajan mukaan olisi, kun keskustelu nuoren asioista olisi läpinäkyvää ja avointa joka suuntaan ja nuori otettaisiin aktiivisesti mukaan häntä koskeviin asioihin. Myös säännöllinen tilanteen

tarkastelu, muutoksista tiedottaminen, huolien ja onnistumisien näkyväksi teko edesauttavat vastaajan mukaan hyvää yhteistyötä. Toisaalta kokemukset ovat myös hyvin vaihtelevia henkilöistä ja toimintatavoista riippuen.

Vaihtelevia. Luokanvalvojan merkitys korostuu nuorisokodin ulkopuolella käyvien nuorten kanssa. Selkeitä törmäyksiä työtapojen kanssa, meillä ymmärrys ja tukeminen, koululla kontrollointi ja rankaiseminen. Psykkiset syyt ovat selvästi eri asemassa fyysisten syiden kanssa. Yksikössä sijaitsevan luokan kohdalla yhteistyö toimii.

4.5 Kehittämiskohteita ja näkemyksiä nykytilasta

Yksi tutkimuskysymyksistä oli selvittää, mitä kehittämiskohteita nuorisokotien työntekijät nimeävät liittyen kouluun kiinnittymisen tukemiseen. Eniten vastauksia löytyy liittyen yhteisiin toimintatapoihin ja sovitusta kiinnipitämiseen. ”Sinnikkäämpää kannustamista, tsemppausta, positiivisen ja tärkeän kuvan luomista koulun suhteen”. ”Yksilölliset tarpeet huomioidaan, vaaditaanko liikaa tai liian vähän”. Aamuhätysten toteuttaminen todetaan tässäkin keskeiseksi. Kannustamista ja pitkäjänteisyyttä toivotaan myös lisää. Osa vastaajista toivovat rohkeampia seuraamuksia kotikasvatuksellisilla keinoilla. Yksi kommentti on siitäkin, että kaikkien keinojen koetaan olevan jo käytössä ja kehittämiskohteiden nimeäminen on vaikeaa. Toiset vastaajat toivovat lisää moniammatillista yhteistyötä. Byrokraatiaan ja yhteistyöhön toivotaan saumattomuutta ja joustoa. Toisaalta aineistossa tuodaan esille myös uuden lainsäädännön vaikeuttavan yksilöllisiä tukitoimia, kuten koulupäivän lyhentämistä tai muita joustavia opetusjärjestelyitä. Ohjaajan aktiivisuuden lisäämistä vuorovaikutukseen toivotaan, ja tuodaan näkemys siitä että ”Ennen kuin saadaan nuorta kiinnittymään kouluun, pitää saada nuori kiinnittymään meihin, ” sekä ”ensin täytyy saada nuoreen kunnollinen luottamussuhde.”

Uusien keinojen miettiminen, sitkeys ja myös usko/toivo siihen asiat voivat yhtäkkiä nytkähtää eteenpäin. Viimeisimmän nuoren tulo opetti, että alkutiedot eivät aina ole paikkaansa pitäviä ja että useimmiten koulunkäynti kannattaisi aloittaa palaverilla.

Meidän tulisi olla kiinnostuneita ja uteliaita ihan jokaisen nuoren koulunkäynnistä, auttaa enemmän tehtävissä ja läksyissä, pitää niistä yhdessä huolta. Myös osallistamalla koulun tapahtumiin, kevätjuhlat ym.

yhdessä nuoren kanssa, viestisimme nuorelle että hänen koulunsa on tärkeä juttu nuorisokodin aikuisille. Nuorisokodilla sosiaaliset ympyrät jää helposti pieneksi erityisesti jos nuori tulee muualta, ehkä tukemalla esim. koulun harrastuksiin ja uusiin kaverisuhteisiin voisi kouluun kiinnittyminen olla myös helpompaa.

Molempien haastatteluiden lopuksi oli mahdollisuus vapaaseen keskusteluun, jonka yhteydessä otettiin kantaa tämän ajan ilmiöihin, kuten koulutuksen arvon vähenemiseen ja nuorten roolimallien antamaan esimerkkiin työelämästä, sen vaikutuksiin nuorten arvomaailmaan ja ajatuksiin koulun merkityksestä.

Meidän yhdessäkin heppatyöllä, että jos siitä tulee ratsastaja, et ei se tarvii mitään koulutusta ja sit on jotain tubettajia sun muita. Onhan paljon sosiaalisessa mediassa sitä, ettei oo tarvinnut paljon opiskella vaan sä vaan omilla taidoillasi sitten pärjää ja saat miljoonia. Se koulutuksen arvo, sitä ei nähdä niin tärkeänä.

Me vaan taistellaan ilmiöitä vastaan, nuoret tietää omat oikeutensa tänä päivänä paremmin kuin hyvin, eikä enää kunnioita niin paljon just opettajia eikä aikuisten sanaa, vaan toistensa ja sosiaalisen median sanaa ja viestiä, sitä just että ei ole pakko, jos ei halua.

Niin, mä aattelen näin, että voidaan kasvattaa arvomaailmaa ja hyvää toisen kohtelua ja ihmisen kunnioittamista, sitä ei pidä unohtaa, vaikka nää ilmiöt on haastavia.

5 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työntekijät tukevat sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä, miten he tukemisen kokevat ja mitä kehittämistarpeita he nimeävät. Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksista tehtyjä johtopäätöksiä ja niiden yhteyttä tietoperustaan.

Tutkimukseen osallistuneilla sijaishuoltoyksiköiden työntekijöillä on käsitys kouluun kiinnittymisen merkityksellisyydestä, moninaisuudesta ja toisaalta kiinnittymiseen liittyvistä

haasteista. Tässä tutkimuksessa kouluun kiinnittynyt nuori kuvataan siten, että nuori menee kouluun mielellään, käy koulua säännöllisesti, kokee kuuluvansa joukkoon ja opinnot etenevät. Myös nuoren kokemus oman elämän merkityksellisyydestä nähdään tärkeänä. Tämä näkemys on yhteneväinen Virtasen ja Pelkosen (2023, ss. 20–21) kanssa, jotka kirjoittavat hyväksytyksi tulemisen kokemuksen ja oppimisen ilon kertovan tunneperäisestä kiinnittymisestä. Yhtä lailla kuin säännöllisyys ja arjen osallistuminen kuvaavat toiminnallisen kiinnittymisen tasoa.

Tutkimukseen osallistuneiden työntekijöiden käsitys kouluun kiinnittyneestä ja koulukuntoisesta nuoresta on, että nuoren arki on tasapainossa, nuorella on riittävä fyysinen ja psyykinen terveydentila sekä kyky luoda sosiaalisia suhteita. Koulunkäynti edellyttää sijoitetuilta nuorilta useita eri valmiuksia ja tukiverkostolta vahvoja tukitoimia, jotta kouluun kiinnittyminen voisi ylipäätään olla mahdollista. Puustjärvi (2017, ss. 40–43) kuvaakin koulukuntoisuutta oppilaan opiskelu- ja toimintakyvyksi suhteessa odotuksiin, tarjolla oleviin tukitoimiin ja koulunkäyntiympäristöön. Koulunkäynnin valmiuksien merkitys näyttäytyy tässä tutkimuksessa yhtäältä kokonaisvaltaisena ja toisaalta hyvinkin monisyisenä, koska kouluun kiinnittymisen esteenä on usein pitkittyneet haasteet mahdollisesti monellakin eri elämän osa-alueella, eikä koulunkäynnin valmiuksia välttämättä ole.

Ongelmallisiin poissaoloihin puuttuminen, koulunkäynnin valmiuksien rakentaminen ja kouluun kiinnittymisen tukeminen ovat tutkimukseen osallistuneiden työntekijöiden tavoitteellista kasvatustyötä. Tsemppaaminen, palkitseminen sekä toimijuuden ja osallisuuden tukeminen koetaan kiinnittymistä hyödyttäväksi keinoiksi. Tukemisen keinoja ovat myös altistaminen vältetyille asioille ja aktiivinen keskustelu koulusta. Tämän tutkimuksen perusteella kouluun kiinnittymisen tukemisen tärkeimmäksi koettu keino on kuitenkin työskennellä vuorovaikutuksen keinoin suhdeperustaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tukeminen mahdollistaa koulunkäynnin edellytysten rakentumista, jotta nuori kokee olevansa turvassa, pystyy kiinnittymään ensin sijaishuoltopaikkaan ja siellä työskenteleviin henkilöihin, kuten omaohjaajaan. Suhdeperustaisuus on Nivalan & Rynänen (2024, ss. 236–239) mukaan dialogisuutta, mikä pohjautuu sosiaalipedagogiikassa tiedon, tunteiden ja yhdessä tekemisen yhdistämiseen, jossa empatia luo perustaa luottamukselle.

Työntekijöiden kokemukset tukemisesta vaihtelevat onnistumisen, turhautumisen ja epäonnistumisen tunteiden välillä. Toistuva ja sinnikäskään aamuherrättäminen ei saa nuorta lähtemään kouluun, jos nuori ei ole siihen kykenevä tai motivoitunut. Koulun tai muun yhteistyöverkoston taholta koettu paine luo työntekijöille riittämättömyyden ja

epäoikeudenmukaisuuden tunteita. Tulosten perusteella työntekijöiden omat, mutta myös verkoston odotukset ja tavoitteet ovat usein korkealla, mitkä haastavat tavoitteiden toteutumista. Onnistumisiksi koetaan toisaalta pienetkin edistymiset, kuten toimintakyvyn kasvu tai tunninkin koulupäivä, jos takana on pitkä kouluakäymättömyyden jakso. Parhaimmillaan nuori löytää mielekkyyden omaan elämään kokien koulunkäynnin itselleen ja tulevaisuudelleen merkitykselliseksi. Sijaishuoltoyksikön tiloissa toimiva koululuokka koetaan yhdeksi tärkeäksi koulunkäynnin mahdollistajaksi monen nuoren kohdalla, vaikka muuten olosuhteet olisivatkin vaikeat. Tuomela (2021, ss. 60–65) esitti omassa tutkimuksessaan, että lastensuojelulaitoksen kouluyksikön etuina korostuivat koulunkäynnin mahdollistuminen, tutun ympäristön merkitys, yksilöllinen ja jatkuvasti saatavilla oleva tuki ja opetus.

Sijaishuollossa yhteistyötä nuoren asioissa tehdään moniammatillisesti ja monialaisesti. Kuten Koulu ym. (2024, ss. 35–37) toteavat yhteistyö on todettu olevan merkittävässä roolissa lapsen edun toteutumisessa ja kaikista tärkeintä olisi ottaa huomioon lapsen oma näkemys sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisessa. Tutkimukseen osallistuneissa nuorisokodeissa pidetään tärkeänä verkoston kanssa tehtävää luottamuksellista ja tiivistä yhteistyötä, joista esimerkkeinä ovat säännölliset koulupalaverit, Wilma-viestit ja suora puhelinyhteys. Yhteistyöstä on monenlaisia kokemuksia, pääasiassa kuitenkin hyviä, pois lukien vähättely, ylimitoitettut odotukset ja vastuun siirtäminen nuoren koulunkäynnistä sijaishuoltoon. Nuorisokodin tiloissa toimivan yläkoululuokan yhteistyö koetaan erittäin hyvänä ja joustavana. Ylipäänsä yhteistyö erityisluokanopettajien kanssa koetaan toimivaksi, koska heidän koulutuksensa ja kokemuksensa koetaan valmistavan paremmin kohtaamaan sijoitetun nuoren moninaiset taustat ja elämäntilanteet.

Kehittämisehdotuksiksi työntekijät nimeävät nuoren alkutietojen ja koulupaikan sopivuuden varmentamisen, työn systemaattisen kehittämisen ja yhtenäistämisen. Osa vastaajista toivoo mahdollisuuksia käyttää enemmän seuraamuksia kotikasvatuksellisin keinoin. Fribergin ym. (2020, s. 77) mukaan pelkät rajat ja säännöt tuovat kuitenkin harvoin toivottua tulosta, eikä erilaiset rajoitukset yleensä edistä kouluun palaamista. Toisaalta työntekijöiden nostamissa kehittämisehdotuksissa korostetaan myös vuorovaikutussuhteen luomisen tärkeyttä ja työn kokonaisvaltaisuutta. Koulunkäynnin byrokratiaan toivotaan nykyistä enemmän joustoa ja yksilöllisten tukitoimien mahdollisuutta nuoren koulunkäynnin edistämiseksi. Kuten Virtanen (2020, ss. 22–26) kuvaa, kiinnittymisen tukemisessa tärkeää on tarjota mahdollisuus kouluun kuulumisen kokemisesta, mikä taas edellyttää riittävästi tukea ja arvostusta. Kouluakäymättömän oppilaan uudelleen syntyvää suhdetta kouluun tulee rakentaa yhdessä.

6 Pohdinta

Kiinnostus tutkia sijoitettujen nuorten koulunkäynnin tukemista heräsi käytännön tarpeesta saada oman työn tueksi lisää tietoa kouluakäymättömyydestä ja eri mahdollisuuksista puuttua siihen. Laadullinen tutkimus, sekä teemahaastattelun ja oppimiskahvilan valinta olivat tässä tutkimuksessa menetelminä perusteltuja, koska yhtenä tärkeänä tavoitteena oli lisätä työyhteisöissä keskustelua kouluun kiinnittymisen tukemisen tavoista. Etukäteen toimitettu materiaali antoi työntekijöille mahdollisuuden tutustua tutkittuun tietoon aiheesta. Teemahaastattelurunko ja tietoperusta antoivat lisätietoa, minkä kautta työntekijöiden oli mahdollisesti helpompi pohtia omia käsityksiä ja kokemuksia käytännön työstä, kun teoreettiseen viitekehykseen oli mahdollisuus tutustua jo aiemmin. Haastatteluissa keskustelun merkitys nousi tärkeäksi yltäen vähintään tavoitellulle tasolle. Moni tutkimukseen osallistunut kommentoi aiheen merkityksellisyyttä ja ajankohtaisuutta sekä ennen, että jälkeen haastattelujen.

Tutkimuksen tavoitteet kouluun kiinnittymisen tukemisen keinojen ja kokemusten selvittämiseksi toteutui yli odotusten, kun tarkastellaan aineiston määrää ja moninaisuutta. Mietittävää kuitenkin jäi, saivatko kaikki osallistujat ilmaista omat näkemyksensä haluamallaan tavalla, ja olisiko se vaikuttanut aineiston laatuun, jos kaikki olisi haastateltu yksittäin. Toisaalta 14 erillistä haastattelua olisi ollut työläs toteuttaa, ja silloin yhteinen keskusteluosuus olisi jäänyt pois. Haastateltavien poissaolojen vuoksi ryhmät olivat molemmissa haastatteluissa pieniä, mikä mahdollisti hiljaisemmillekin henkilöille tilaisuuden kertoa tai kirjoittaa omat näkemyksensä. Opinnäytetyöntekijän oma arvion mukaan kaksi jälkikäteen toimitettua kirjallista vastausta täydensivät hyvin haastatteluaineistoa. Avoimeksi jää kuitenkin kysymys siitä, että olisiko muilla poissa oleilla ollut aineistoon jotakin uutta annettavaa tai miten ryhmäkeskustelut olisivat muuttuneet.

Tutkimuksen yleistettävyyttä tarkasteltaessa tulee pohdittavaksi, miten tutkimustulokset vastaavat tutkimuksen päämääriin. Tuloksia tulee verrata muun muassa aiempiin tutkimuksiin aiheesta, jossa tulokset asetetaan aiheen rajauksen mukaiseen sosiaaliseen ja kulttuuriseen yhteyteen. (Vilkkä, 2025, ss. 226–227) Vaikka tämän laadullisen tutkimuksen perusteella ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä tutkimuksen yleistettävyydestä, tulokset on löydetty tarkkaan analysoidusta ja tematisoidusta aineistoista. Tuloksia on verrattu aiempaan tutkimuskirjallisuuteen ja niistä löytyy paljon yhtäläisyyksiä. Myös kaikkiin tutkimuskysymyksiin pystyttiin vastaamaan. Näillä perusteilla arvioiden tutkimustulokset vastaavat asetettuihin päämääriin.

Asia, mitä aineistosta ei juurikaan löytynyt, oli luovan toiminnan hyödyntäminen toimijuuden ja osallisuuden tukemisessa, vaikka aiheeseen johdateltiin loppukeskustelussa. Tämä jättää auki kysymyksen, että olisiko sijaishuoltoyksiköissä halua tai mahdollisuutta rakentaa nuorten koulukäynnin edellytyksiä systemaattisella ryhmätoiminnalla. Nivalan & Rynnäsen (2024, s. 246) mukaan toimijuuden tukemisessa yhteinen toiminta ja toiminnasta syntynyt reflektio lisäävät tietoisuutta, minkä avulla on mahdollisuus kulkea kohti muutosta. Nivala & Rynnänen (2024, ss. 248–249) jatkavat, että sosiaalipedagoginen toiminnallisuus ja sen tuomat yhteiset kokemukset lisäävät usein myös toimijuutta ja yhteisöllisyyttä, kun huomio kiinnittyy henkilöistä poispäin, eikä lapsi tai nuori ole toimenpiteiden kohde. Mielekkäiden ja turvallisten kokemusten kautta yhteenkuuluvuus ja luottamus on mahdollista kasvaa. (Nivala & Rynnänen, 2024, ss. 248–249)

Tutkimuksen tilaajalle saatiin lisää toivottua tietoa työyhteisöjen toimintatavoista, sekä koulunkäynnin tukemisen ja yhteistyön kokemuksista. Tutkimuksessa tulivat näkyviksi erityisesti arjen kokonaisvaltainen merkityksellisyys, suhdeperustaisen työn mahdollisuudet, työntekijöiden sitoutuneisuus työhönsä sekä toimintatapojen ja ajatusmaailmojen moninaisuus työyhteisöissä. Näiden teemojen parissa on mahdollisuus jatkaa työskentelyä ja työtapojen kehittämistä tämän tutkimuksen jälkeen. Keskustelu aiheen tiimoilta toivottavasti jatkuu ja kehittämissuhteet otetaan käsittelyyn. Opinnäytetyöprosessin aikana jatkotutkimusehdotukseksi heräsi sijaishuollossa asuvien nuorten omat näkemykset kouluun kiinnittymisestä ja siihen liittyvästä tuesta. Toiseksi olisi hedelmällistä ottaa tutkimukseen mukaan myös opetushenkilöstön ja koulutuksen tarjoajan edustajat.

Vilka (2025, s. 227) kuvaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta siten, että tutkijan tekemien tulkintojen tulee olla yhteneviä tutkittavien käsitysten kanssa. Luotettavuutta kuvaa pohjimmiltaan tutkijan oma rehellisyys tutkimuksen valinnoista ja ratkaisuista. Tässä tutkimuksessa puolueettomuudesta puhuttaessa tulee huomioida, että tutkija kuuluu työyhteisöön. Toinen merkille pantava asia on myös tutkijan arvopohja, joka perustuu inhimillisyyteen, yhdenvertaisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Toisaalta tutkija on omasta mielestään suhtautunut riittäväällä vakavuudella oman asemansa tarkasteluun.

Opiskelijana ja työntekijänä suurin oppi kouluun kiinnittymisestä aiheena on ollut kiinnittymiseen ja koulukuntoisuuteen liittyvä tutkimuskirjallisuus. Oli helpottavaa huomata, miten monessa asiassa on toiminut käytännön työssään samansuuntaisesti aiempien tutkimusten ja tutkitun tiedon mukaisesti. Toisaalta laadullisen tutkimuksen tekeminen oli haastavaa ja pitkäjänteisyyttä vaativaa. Työelämäyhteistyön ja tutkimuksen aiheen

punaisen langan löytyminen veivät yllättävän paljon aikaa. Myös tietoperustan kirjoittaminen vaati pitkän ja perusteellisen aiheeseen perehtymisen. Seuraava askel on työstää tutkittua tietoa työyhteisön yhteisesti käytettäväksi työn kehittämisen tueksi.

Tämän tutkimuksen tulokset kouluun kiinnittymisestä, psyykkisen ja fyysisen terveyden tärkeydestä, lapsen merkityksellisyyden tunteesta, rakentavasta vuorovaikutuksesta ja hyvästä yhteistyöstä lapsen ympärillä olevien aikuisten kesken koskettavat yhtä lailla sijaishuollossa asuvia kuten kaikkia muitakin lapsia ja nuoria. Näihin asioihin meillä kaikilla on myös usein mahdollisuus olla myötävaikuttamassa omalla toiminnallamme ja omilla valinnoillamme, niin sosiaali-alan ammattilaisina, mutta myös muissa rooleissa ja arjen tilanteissa.

Lähteet

- Berlin, M., Kääriälä, A., Lausten, M., Andersson, G. & Brännström, L. (2020). Long-term NEET among young adults with experience of out-of-home care: A comparative study of three Nordic countries. *International Journal of Social Welfare*, 30(3), 266–279. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12463>
- Forsell, M. & Inget-Leinonen, S. (2025). *Lastensuojelu 2024: Yhä harvempi lastensuojeluilmoitus johtaa lastensuojelun asiakkuuteen. Tilastoraportti*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025042831818>
- Friberg, P., Karlberg, M., Sunberg Lax, I. & Palmér, R. (2020). *Kohti koulua. Hemmasittare-malli kouluakäymättömien tukena*. Valteri. (Alkuteos julkaistu 2015)
- Heino, T. & Oranen, M. (2013). Lastensuojelun asiakkaiden koulunkäynti – erityistäkö? *Lasten erityishuolto ja opetus Suomessa*. https://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2022/09/Lasten_erytyishuolto_ja_opetus_suomessa-2013.pdf
- Hämäläinen, J. (2011). Nuoret toimijoina – pedagoginen kiintopiste. *Sosiaalipedagogiikka*, 12, 5–8. <https://doi.org/10.30675/sa.121778>
- Jalonen, H., Laasanen, M. & Salminen, J. (2024). Moniammatillinen yhteistyö opiskeluhuollossa – tasapainoilua jännitteiden välillä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 61, 306–322. <https://journal.fi/sla/article/view/128756/92447>
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Kestävä kehitys. (2025). *Kestävän kehityksen edistäminen*. <https://keke.bc.fi/Kestava-kehitys/suomi/sosiaalinen/>
- Koulu, S., Vahtera, S., & Pekkarinen, E. (2024). Lapsen oikeudet lastensuojelun ja erityisopetuksen perustana. Teoksessa M. Jahnukainen & T. Harrikari (toim.), *Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa*. (ss. 23–39). Vastapaino.
- Kuntaliitto. (n.d.). *Sosiaalinen kestävyys*. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/sosiaalinen-kestavyys>
- Kähkölä, M. (2024). *Kouluakäymättömyys ilmiönä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja peruskoulun opetushenkilöstön puheissa* [pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20241404>

- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417>
- Markkanen, E.-L. & Pusa, A.-M. (2023). *Sitouttavan koulu yhteistyön arviointi. Arvioinnin loppuraportti*. Julkaisut 20:2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_2023_0.pdf
- Määttä, S., Pelkonen, J., Lehtisare, S. & Määttä, M. (2020). *Kouluakäymättömyys Suomessa. Vaativan erityisen tuen VIP-verkoston tilannekartoitus*. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kouluakaymattomyys_suomessa_0.pdf
- Nivala, E. & Ryyänen, S. (2024). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävä elämää*. Gaudeamus.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2020/1214>
- Oraluoma, E. & Väliavaara, C. (2017). *Sisukas pärjää aina? Moniammatillinen tukimalli sijoitetun lapsen koulunkäyntiin*. <https://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2022/09/NMI-Bulletin-Sijoitetun-lapsen-koulunk%C3%A4ynti.pdf>
- Palmu I. (2020). Yhdessä eteenpäin. Teoksessa I. Palmu (toim.), *Takaisin kouluun –koulua kouluakäymättömille* (s. 46). Valteri.
- Palmu, I., Sergejeff, J. & Puustjärvi, A. (2020). Koulunkäynnin ongelmat. Teoksessa I, Palmu (toim.), *Takaisin kouluun -koulua kouluakäymättömille* (ss. 8–11). Valteri.
- Pesäpuu. (n.d.). *SISUKAS-sijoitettu lapsi koulussa*. <https://pesapuu.fi/toiminta/koulun-ja-lastensuojelun-yhteisty/sisukas/>
- Puustjärvi, A. (2017). Koulukuntoisuus – koulunkäyntikyky. *Vaativa erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa. Kehittämissuunnitelman loppuraportti*. (ss. 38–42). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34.
- Räikkönen, J. & Vikström, N. (2025). *"Jos sulla on ranteet auki. Ja haavat auki. Ja verta valuu. Niin ehkä se koulu odottelee siellä jossain"* - Lastensuojelun sijaishuollon työntekijöiden kokemukset koulunkäynnin tukemisesta [pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20250656>
- Räty, T. (2023). *Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen*. Edita.
- Sergejeff, J. (2023). *Yhteisellä koulutiellä. Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165025/OKM_2023_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (31.12.2024). *Lapsen oikeudet sijaishuollossa*.
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa>

- Tuomela, S. (2021). *Lastenkotien yhteydessä sijaitsevien kouluyksiköiden merkitys sijoitettujen lasten hoito- ja kuntoutusprosessille* [YAMK-opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021120122865>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Tammi.
- Vilkkä, H. (2021a). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Vilkkä, H. (2021b). *Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin*. PS-kustannus.
- Vilkkä, H. (2025). *Tutki ja kehitä*. Santalahti.
- Virtanen, T. (2020). Kouluun kiinnittymisen teoriaa. Teoksessa I, Palmu (toim.), *Takaisin kouluun -koulua kouluakäymättömille* (ss. 22–27). Valteri.
- Virtanen, T & Pelkonen, J. (2023). *Poissa porukasta. Vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin*. PS-kustannus.
- Vuori, J. (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen verkkoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Liite 1. Aineistohallintasuunnitelma

Opinnäytetyön nimi: Kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa

Opinnäytetyöntekijä: Merja Tanninen

1 Opinnäytetyön aineiston kuvaus

Opinnäytetyön aineisto tuotetaan järjestämällä yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri sijaishuoltoyksikön työryhmille kaksi eri teemahaastattelua oppimiskahvila -menetelmää hyödyntäen. Tutkimusaineisto koostuu kahdessa eri teemahaastattelussa käytettävistä useista papereista, joihin osallistujat kirjoittavat pienryhmissä vastauksensa, jonka jälkeen pidetään kirjallisten tuotosten kokoavat keskustelut suullisesti. Opinnäytetyön aineisto koostuu siis pienryhmien kirjallisista tuotoksista ja kokoavien keskusteluiden tallenteista.

2 Aineiston tallennus ja säilytys

Teemahaastatteluiden kirjallinen dokumentointi tapahtuu osallistujien toimesta papereille. Lisäksi kokoavat keskustelut tallennetaan Microsoft Teams-sovelluksen tallennustoiminnolla. Aineistoa käsittelee ainoastaan opinnäytetyön tekijä. Paperiset dokumentit säilytetään tutkijan kotona tietoturvallisesti. Tallenteet säilytetään opinnäytetyöntekijän omalla tietokoneella, joka on suojattu henkilökohtaisella salasanalla. Varmuuskopiot tallenteista säilytetään opinnäytetyöntekijän omassa opiskelijasähköpostissa. Koko aineisto säilytetään huolellisesti vuoden ajan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen, jonka jälkeen aineisto hävitetään tietoturvallisesti.

3 Henkilötietojen ja arkaluontoisten tietojen käsittely

Haastatteluissa ei kerätä henkilötietoja, eikä haastatteluaineistoa julkaista opinnäytetyön liitteenä. Mahdolliset haastatteluissa esiin tulevat tunnistettavat tiedot anonymisoidaan valmiiseen työhön. Arkaluonteisia tietoja ei tutkimuksessa kerätä.

4 Aineiston omistajuus

Opinnäytetyön aineiston ja tulokset omistaa opinnäytetyön tekijä.

Liite 2. Tietosuojailmoitus: Kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa

13.9.2025

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tämän tietosuojailoituksen tarkoituksena on antaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämät tiedot Merja Tannisen opinnäytetyön tutkimuksessa käsiteltävistä henkilötiedoista, mistä henkilötiedot ovat peräisin ja miten niitä käytetään tutkimuksessa. Opinnäytetyön tutkimuksen aiheena on kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työntekijät tukevat sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä, miten he tukemisen kokevat, mitä kehittämistarpeita he nimeävät. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään yrityksen toiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksessa kerätään haastattelututkimusaineisto kasvokkain oppimiskahvila-menetelmällä. Haastattelut tallennetaan Microsoft Teams-sovelluksella. Videointi ei ole käytössä. Haastattelut litteroidaan äänitallenteelta. Tutkimusaineisto tuhoetaan vuosi opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen. Opinnäytetyötä ohjaa Liisa Harakkamäki. Tutkimuksen kesto: 1.9.-31.12.2025. Kyseessä on kertatutkimus.

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa ja tutkimuksen suorittaja

Merja Tanninen

Käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus. Suostumukset kysytään suullisesti haastattelun aluksi.

Henkilötietosisältö ja säilytysajat

- Vastaajan käsitykset ja kokemukset (haastatteluaineisto)
- Haastateltavien ääni (Microsoft Teams)
- Ryhmien tuottamat kirjalliset paperidokumentit

Tutkimuksessa ei lähtökohtaisesti kerätä arkaluontoisia henkilötietoja. Tutkimuksessa ei kerätä suoria eikä vahvoja epäsuoria yksittäisiä henkilötietoja, eikä niitä yhdistetä muihin tietoihin muista lähteistä. Haastatteluaineisto voi kuitenkin sisältää henkilötietoja, joiden kautta henkilöt saattavat olla

tunnistettavissa. Opinnäytetyöntekijä säilyttää tutkimusaineiston vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jotta opinnäytetyön tulokset voidaan tarvittaessa varmistaa, ja hävittää tämän jälkeen aineiston.

Rekisteröidyt

Rekisteröityinä ovat Suomessa sijaitsevan yksityisen lastensuojelun sijaishuoltopalveluita tuottavan yrityksen kasvatushenkilöstö.

Rekisterin tietolähteet

Henkilötiedot saadaan opinnäytetyön tutkimukseen osallistuvilta yksityisen yrityksen työntekijöiltä.

Henkilötietojen vastaanottajat

Henkilötietoja ei luovuteta ulkopuolisille. Henkilötietojen vastaanottajina ovat:

- Haastatteluaineiston keräämisessä käytettävä palvelu Microsoft Teams.
- Aineiston tallennuspaikkana on HAMK Oy:n verkkolevy.

Reksiterin suojauksen periaatteet

Henkilötietoihin sovelletaan seuraavia suojatoimia:

Manuaaliset aineistot: Tutkimuksen manuaalista aineistoa ovat kasvokkain tehtävien haastatteluiden kirjalliset dokumentit, joita säilytetään tietoturvallisesti lukitussa kaapissa.

Sähköiset aineistot: Suostumukset kysytään suullisesti haastattelun alussa Microsoft Teamsin avulla. Myös kokoavat keskustelut tallennetaan Microsoft Teamsin avulla. Sähköisen aineiston keräämisen palveluihin tutkimuksen tekijällä on henkilökohtaiset käyttäjätunnukset. Muu mahdollisesti tarvittava käsittely tehdään HAMKin tietojen luokitteluohjeen mukaisilla välineillä. Kerätty aineisto anonymisoidaan ennen analysointia, mikäli mahdollista. Muussa tapauksessa tutkittaviin viittaavat suorat ja vahvat epäsuorat henkilötiedot poistetaan.

Rekisterinpitäjä

Merja Tanninen, merja.tanninen@student.hamk.fi

Automaattinen päätöksenteko

Rekisterissä ei tehdä automaattista päätöksentekoa.

Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

Rekisteröidyn oikeudet ja niiden rajoittaminen

EU:n yleinen tietosuojaa-asetus (2016/679) antaa rekisteröidylle seuraavat oikeudet:

Oikeus peruuttaa suostumus

Rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta ennen suostumuksen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen. (Artikla 7.)

Oikeus saada pääsy tietoihinsa

Rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, käsitellään häntä koskevia henkilötietoja. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy tietoihinsa. Tarkastusoikeudesta voidaan periä maksu tai siitä voidaan kieltäytyä, jos pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, erityisesti jos niitä esitetään toistuvasti. (Artikla 12 ja artikla 15.)

Oikeus tietojen oikaisemiseen

Rekisteröidyllä on oikeus vaatia rekisterissä olevan virheellisen tiedon oikaisemista (artikla 16). Korjaamispyyntö tehdään kirjallisesti. Joissain tietojärjestelmissä henkilö pystyy itse korjaamaan omat tietonsa.

Oikeus tietojen poistamiseen

Rekisteröidyllä on oikeus vaatia henkilötietojensa poistamista, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 17):

- Henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin
- Rekisteröity peruuttaa suostumuksen, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta

- Rekisteröity vastustaa käsittelyä eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä (artikla 21)
- Henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti
- Henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi;

Rekisteröidyllä kuitenkin ei ole oikeutta tietojen poistamiseen tutkimuksissa, mikäli tietojen poistaminen todennäköisesti estää kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Rekisteröidyllä on oikeus käsittelyn rajoittamiseen, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 18):

- Rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden
- Käsittely on lainvastaista ja rekisteröity vastustaa henkilötietojen poistamista ja vaatii sen sijaan niiden käytön rajoittamista
- Rekisterinpitäjä ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta rekisteröity tarvitsee niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi
- Rekisteröity on vastustanut henkilötietojen käsittelyä artikla 21 kohdan nojalla odottaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeutetut perusteet rekisteröidyn perusteet.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

Rekisteröidyllä on oikeus saada koneluettavassa muodossa häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on rekisterinpitäjälle toimittanut, mikäli käsittely perustuu suostumukseen ja käsittely tapahtuu automaattisesti. (Artikla 20.)

Pyynnöt näiden oikeuksien käyttämiseen osoitetaan:

Merja Tanninen

merja.tanninen@student.hamk.fi

Oikeus tehdä valitus

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistolle. Lisätietoja <https://tietosuoja.fi/>.

Liite 3. Haastattelututkimustiedote

Kouluun kiinnittymisen tukeminen sijaishuollossa

Osallistuminen tutkimushaastatteluun 23.9.2025 ja 30.9.2025

Olen Merja Tanninen ja opiskelen sosionomiksi Hämeen ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä kouluun kiinnittymisen tukemisesta sijaishuollossa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten yksityisen lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen kahden eri nuorisokodin työntekijät tukevat sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä, miten he tukemisen kokevat ja mitä kehittämistarpeita he nimeävät. Tutkimuksen tarkoituksena on saada työn tilaajalle tietoa työryhmien käytännön toimintatavoista ja lisätä keskustelua kouluun kiinnittymisen tukemisen keinoista ja sen erityispiirteistä sijaishuollossa. Tutkimuksen toivotaan konkretisoivan koulunkäynnin tukemisen merkitystä nuorisokodeissa. Lisäksi tutkimuksen halutaan herättävän keskustelua ja nostavan esille toiminnan kehittämistarpeita. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään työtapojen kehittämisessä.

Työryhmien tutkimushaastattelut pidetään tiimpäivien yhteydessä nuorisokodin neuvottelutilassa. Haastatteluissa hyödynnetään oppimiskahvilamenetelmää (eng. Learning cafe). Vastaaminen tapahtuu ryhmissä kirjallisesti, jonka jälkeen käydään kokoava keskustelu. Loppukeskustelu tallennetaan äänitiedostona Microsoft Teams-sovelluksella.

Ennen haastattelun aloittamista pyydetään suullinen lupa tutkimukseen osallistumisesta ja se tallennetaan äänitteeseen. Tutkimuslupa on hankittu XXXXXXXX Oy:ltä.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista, ja siihen osallistumisen voi tarvittaessa keskeyttää. Ennen keskeytystä kerättyä aineistoa voidaan kuitenkin käyttää opinnäytetyössä, mikäli muuta ei sovita. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Vastaajien tunnistetietoja ei tule näkyviin valmiissa opinnäytetyössä.

Opinnäytetyötä ohjaa Liisa Harakkamäki (liisa.harakkamaki@hamk.fi).

Mikäli sinulla on kysyttävää haastatteluihin tai opinnäytetyöhön liittyen, vastaan mielelläni.

Osallistumisestasi jo etukäteen kiittäen,

**Merja Tanninen
XXXXXXXXXX
merja.tanninen@student.hamk.fi**

Liite 4. Teemahaastattelurunko

- Mitä ajatuksia kouluun kiinnittyminen käsitteenä herättää?
- Mitä kouluun kiinnittyminen on mielestänne käytännössä?
- Millä tavoin kouluun kiinnittymisen onnistuminen parhaimmillaan näkyy nuorisokodin lapsissa ja nuorissa?
- Mitä koulukuntoisuus teidän mielestänne on?
- Mitä toimijuus teidän mielestänne on?
- Mitä toimivaksi koettuja käytäntöjä lasten ja nuorten toimijuuden lisäämiseksi arjen työssä hyödynnetään?
- Miten yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa toteutetaan?
- Millaisia kokemuksia yhteistyöstä on?
- Millaisia onnistumisia nimeätte sijoitettujen lasten ja nuorten kouluun kiinnittymisen tukemisessa?
- Mikä on koulunkäynnin tukemisessa palkitsevaa ja minkä taas koette vaikeaksi? Perustele miksi?
- Mitä kehittämistarpeita nimeätte kouluun kiinnittymisen tukemisessa omassa yksikössänne?